Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 29 (20. 296) • 1989 йил 4 февраль, шанба • Баҳоси 3 тийин.

• 26 март — СССР халқ депутатлари сайлови куни

Номзодлар рўйхатга олинмоқда

Округ сайлов комиссиялари қуйидагиларни СССР халқ депутатлигига номзод сифатида рўйхатга олиш ва сайлов бюллетенларига киритиш тўғрисида қарор қабул қилди:

602-Бўка территориал сайлов округидан — Павлов Александр Сергеевич, 1929 йилда туғилган, КПСС Марказий Комитети давлат-ҳуқуқ бўлимининг мудири;

583-Наманган территориал сайлов округидан — Оллomуродов Бўри, 1947 йилда туғилган, Наманган область партия комитетининг биринчи секретари; Нурматов Турсунали, 1939 йилда туғилган, Тўрақўрғон районидаги 35-ўрта мактаб директори;

610-Хива территориал сайлов округидан — Қиличев Мадёр, 1944 йилда туғилган, «Туямуюнгидрострой» бошқармасига қарашли 1-механизациялашган кўчма колонна экскаваторчилари бригадасининг бошлиғи; Абдалова Муяссар Воисовна, 1963 йилда туғилган, Қўшкўпир районидаги Калинин номли колхоз аъзоси;

563-Нукус миллий-территориал сайлов округидан — Нетуллаева Арзаим, 1953 йилда туғилган, Нукус шаҳар Оқманғит посёлкасидаги М. В. Фрунзе номли 1-ўрта мактаб ўқитувчиси; Тожимуротова Ойсулув, 1948 йилда туғилган, Нукус шаҳридаги С. М. Киров номли 4-ўрта мактаб ўқитувчиси.

(ЎзТАГ).

ИЖОД ВА МАЪНАВИЯТ УЙҒУНЛИГИ УЧУН

Мамлакатимизда тобора авж олиб бораётган қайта қуриш жараёни ҳаётимизнинг ҳамма қатламларини ҳаракатга келтириб, турмушимизда шу пайтгача номаълум бўлган ҳолатлар, вазиятларни ҳам вужудга келтирмоқда. Ижобий бурилишлар ва натижалар билан бирга янги-янги муаммолар, мураккаб масалалар пайдо бўлмоқда. Бу, табиий. Чунки партиямиз бошлаган чинакам қайта қуриш ҳаракати турмушда йиғилиб қолган жуда кўп салбий ҳодисаларни, нохуш тенденцияларни енгиб ўтиши, умумий фаровонлик йўлида совет халқининг янги меҳнат ва ижодий имкониятларини юзага чиқариши, ҳаётни революцион асосда янги изга солиши зарур. Бундай катта бурилиш пайтида ижобий ўзгаришлар билан бирга баъзан шу йўлдан чекиниш, иккиланиш ва баҳсли вазиятлар юзага келиши ҳам мумкин. Мана шундай шароитда омма билан маслаҳатлашиш, зарур бўлса мунозараларга киришиш, ишчилар, деҳқонлар, зиёлилар илғор вакиллари билан учрашувлар ўтказиб туриш, жамоатчилик фикри ва жамиятнинг турли қатламлари манфаатларини тўлароқ ҳисобга олиш — партияга қайта қуриш туфайли турмушимизга кириб келаётган барча янги, илғор силжишларни қўллаб-қувватлаш имконини беради. Айниқса, КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиуми Раиси М. С. Горбачевнинг шу йил 6 январь куни фан ва маданият арбоблари билан ўтказилган навбатдаги учрашуви қайта қуришнинг интеллектуал имкониятларини оширишда янги-янги манбалар кўзини очди. Худди шундай учрашув ўтган куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида ҳам бўлиб ўтди.

Область партия комитетларининг биринчи секретарлари, область ижроия комитетларининг раислари, областлар, Тошкент шаҳар ва район партия комитетларининг идеология масалалари билан шуғулланувчи секретарлари, область ижроия комитетлари раисларининг маданият масалалари билан шуғулланувчи ўринбосарлари, илмий муассасалар ва олий ўқув юртлари, маданият ва санъат муассасалари, ижодий союзлар ва оммавий ахборот воситаларининг раҳбарлари ва партия ташкилотларининг секретарлари иштирокида ўтган бу анжуманда партия қайта қуриш концепцияси, унинг назарияси ва практикасини асослаб бергани, кейинги пайтларда энг муҳим соҳаларда зарур стратегик қарорлар қабул этилгани, эндиликда бутун сиёсий, ташкилотчилик ва хўжалик ишининг «оғирлик маркази» ишлаб чиқилган ана шу чора-тадбирларни амалда рўёбга чиқариш соҳаларига узил-кесил ўтказилиши ҳақида ва бунинг учун бутун моддий-маънавий резервларни ҳаракатга келтириш тўғрисида жиддий гаплашиб олинди.

Республика халқ хўжалиги сўнгги кезларда бирмунча юқори суръатлар билан ривожланаётган, миллий даромад нисбатан кўпайиб бораётган бўлишига қарамай, ҳали қайта қуришнинг кўпгина воситалари чинакамига ишга солинганича йўқ ва энг аввало иқтисодий ислоҳот кўнгилдагидек самара бермаяпти. Қурилишда асосий фондларни ишга тушириш ва капитал маблағларни ўзлаштириш планлари барбод бўлмоқда. Экология вазияти оғир аҳволда. Пахта монокультураси халқ хўжалиги суръатларига ҳамон тўсиқлик қилмоқда. Ва шунга ўхшаш яна бир қатор ҳал этилмаётган, ечимини кутаётган масалалар қаршимизда кўндаланг турибди.

Республика партия ташкилоти турғунлик йиллари мероси бўлган бу каби бузилишларни халқдан яшираётгани йўқ, ёки уни бўяб-бежаб кўрсатишга, юзага келган танг ҳолатларни илгариги бўлгани сингари қогозга «ўраш»га уринаётгани йўқ. Партия республикамиз олдида турган муаммолар, шунингдек мураккаб вазифаларни кенг омма диққат-эътиборига ошкора ҳавола этиб, уларни қатъий бартараф этиш йўлларини бамаслаҳат, баҳамжиҳат ишлаб чиқиш программасини қўймоқда. Мана шундай пайтда рўй бераётган жараёнларни ўта вазминлик, фаҳм-фаросат билан идрок этиш, олдимизда турган вазифалар ижросининг тўғри йўллари ва усулларини танлаб олиш, барча ижтимоий кучларни, аҳолининг ҳамма социал қатламлари ва группаларини жипслаштириш, уларни бунёдкорлик ишлари сари йўналтириш алоҳида аҳамиятга эга эканлиги учрашувда қилинган докладда ва сўзга чиққан ўртоқларнинг нутқларида зўр куч билан таъкидлаб ўтилди. Зеро партия мана шундай мураккаб ва зиддиятли шароитда совет тузуми бағрида туғилиб ўсган, вояга етган интеллектуал кучларга, фан ва маданият арбобларининг улкан отрядига катта умид боғлашга мутлақо ҳақлидир.

Айни пайтда партия илмий ва санъаткор зиёлиларнинг, фан ва маданият арбобларининг эркин ижодий меҳнатини бағоят эъзозлаб, уларнинг тўғри ва ҳалол позициясини, самарали ишлари ва ҳаққўй мунозараларини қўллаб-қувватлаб келмоқда. Ёзувчиларнинг, олимларнинг экология, Орол, Бўстонлиқ муаммоларига доир қатор амалий мақолалари ҳаётимиз учун яхши натижалар берди. Улар КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг «Орол денгизи районида экология ва санитария вазиятини тубдан яхшилаш, Орол ҳавзасида сув ва ер ресурсларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ҳамда уларни муҳофаза қилишни кучайтириш чоралари тўғрисида»ги ғоят нуфузли қарори қабул қилинишини тезлатди.

Бундай ишлар ҳаммамизни қувонтиради, албатта. Аммо шуни ҳам айтиш кераки, мана шу олижаноб қайта қуриш жараёнида рўй бераётган айрим нохуш воқеалар, ноўрин уринишлар кенг жамоатчиликни, шу жумладан партия ташкилотларини ҳам ташвишга солмоқда. Ошкоралик баҳонаси билан партияга, ҳукуматга қарши гаплар айтишга, ҳатто бириниб ҳужум қилишга уринишлар бўлаётгани ҳақида М. С. Горбачев айтган қуйидаги сўзларни эсланг: «Қайта қуришни ишлаб чиқиб, таклиф этган, ҳозир демократиялаш соҳасидаги ишларга бошчилик қилаётган, жамики қайта қуриш жараёнларини рағбатлантираётган ва ўзи ҳам чуқур янгиланиш даврини бошидан кечираётган ва шу билан бирга мамлакатимиз тараққиётининг мазкур бурилиш босқичида жуда муҳим бирлаштирувчилик, жипслаштирувчилик ролини ўйнаётган партияга ҳужум қилишга уринмоқдалар. Совет кишиларининг, халқ оммасининг нуқтаи-назари эса мутлоқ бошқача: бундай уринишлар ва қарашлар таг-туги билан хато, халқ манфаатига зид. Бундай уринишлар ва қарашлар, айтиш мумкинки, қайта қуриш йўлига қўйилган тўсиқдир.

Сўнгги вақтларда республикамиз ижтимоий-сиёсий, иқтисодий-маънавий ҳаётида сезиларли силжишлар, амалий тенденциялар билан бирга маҳдудлик ва ҳатто бузғунчилик тенденциялари ҳам пайдо бўлди. Ўзбек деҳқонларининг «қулларча меҳнати», далалар ва сувлар ёппасига заҳарланаётгани, республика ҳуқуқлари «камситилиб», «миллий фожиа» юз бераётганлиги тўғрисида (ва яна аллақандай) уйдирмалар ҳам тарқалиб қолди. Мафкурамизга бутунлай ёт бўлган бундай мақсадларга ёшлар, айниқса, студентлар эътиборини жалб этишга ҳаракат қилинаётганлиги, улар орасида шубҳали ғоялар, ғаразли миш-мишлар ва уйдирмалар тарқатилаётганлиги ғоят афсусланарлидир.

Тўғри, бизда экономика, социал ва маданий турмушнинг ҳамма соҳаларида ҳам жуда ўткир, ҳал қилинмаган муаммолар кўп. Қўшиб ёзиш иллатлари ҳамон учраб тураётгани сир эмас. Ўғирлик, порахўрликнинг янги-янги фактлари аниқланяпти. Ғўза монокультураси тўғрисида, одамлар турмуш даражасининг пастлиги ҳақида, савдо ва медицина хизматлари савиясининг ёмонлиги борасидаги нуқсонларни республика партия ташкилоти ҳеч кимдан яширмай очиқ-ойдин айтиш билан бирга бу камчиликларни тузатиш йўлида фаол иш олиб бормоқда, деб таъкидланди учрашувда. Ўз-ўзидан маълумки, бир неча ўн йиллар давомида юзага келган бундай бузилишларни хайбаракаллачилик билан, аюҳаннос солиш ёки танқидбозлик билан, ҳатто митингбозлик билан ҳал этиб бўлмайди.

Масаланинг ачинарли томони яна шундаки, айрим ижодий союз раҳбарларининг ўзлари турғунлик йилларида адабиёт ва санъат вакиллари кўп ҳолларда расмий сиёсатнинг хайбаракаллачиларига айланиб қолганини адолатли таъкидлай туриб, айни пайтда социалистик санъатнинг чуқур партиявийлиги, халқчиллиги ва ўз ғоялари билан даврнинг энг илғор, яратувчилик тенденцияларига хизмат қилиши хусусидаги ленинча назариянинг қимматига етарли эътибор бермаяптилар. Ҳолбуки, айни бизнинг мамлакатимизда адабиёт ва санъат ишларини уюштиришнинг энг мақбул формаси — ижодий союзлар эканлигини кўп йиллик ҳаётимиз яққол исботлаб берди. Ижодий союзлар кўнгилли, чинакам демократик уюшмалар бўлиб, улар коллективизм руҳида, айни пайтда ижодий индивидуалликни ғоят даражада ҳурматлаш ва қадрлаш туйғулари замирида ташкил топган. Улар бақувват моддий-маданий базага эга, ўз таркибига Совет даврида вояга етган ватанпарвар, интернационалист, халқ дарди ва орзу-умидлари билан яшайдиган, марксча-ленинча идеологияга содиқ янги тип ижодкорларни бирлаштиргай. Коммунистик партия бундан кейин ҳам шундай типдаги санъаткорларни тарбиялаш, уларнинг ғоявий-ижодий камол топишлари ҳақида кундалик ғамхўрлик кўрсатиш ишларини ижодий союзлар зиммасига ишониб топшираверади.

Ёки тил хусусидаги баҳсларни олиб кўринг. Тўғри, бу соҳада ҳам анчагина муаммолар тўпланиб қолган. Бу ҳақда КПСС XXVII съезди қарорлари ва XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси резолюцияларида алоҳида таъкидлаб ўтилди, тегишли кўрсатмалар берилди, тадбирлар белгиланди. Ҳа, миллий ифтихор ҳисси ўсиб бораётган бугунги шароитда тил муаммоларини, қўш тиллилик ва кўп тиллиликнинг ривожланиши билан боғлиқ бўлган вазифаларни амалда ҳал этиш, республика аҳолисининг она тилини ҳам, миллатлараро муомаланинг муҳим воситаси — рус тилини ҳам ўрганишни тубдан яхшилаш шубҳасиз зарур. Аммо бу масалаларни обдон пухта ўйлаб, ўта эҳтиёткорлик билан, республика туб аҳолиси, Ўзбекистондаги кўпмиллатли аҳоли манфаатлари ва фикрларини ҳисобга олиб ҳал этмоқ даркор. Афсуски, бу соҳада ҳам нохуш интилишлар кўзга ташланмоқда. Битта тил қобиғида ўралашиб қолиш, бирёқлама талаблар билан чиқаётганлар йўқ эмас. Шу ўринда мана бу рақамларнинг мағзини чақиб кўрайлик: кейинги юз йил мобайнида дунёда информация ҳажми ўн миллион марта, уларнинг тарқалиш суръати эса юз миллион марта ортиб кетди. Шундай вазиятда баъзи тиллар ақалли алоҳида ахборот тили вазифасини ўташ мумкинлигини тан олмаслик — ўтакетган худбинликдан бошқа нарса эмас.

Ҳозирги кунда Ўзбекистон ССР Фанлар академияси олимлари иштирокида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети идеология комиссиясининг ишчи группаси тил масалалари тўғрисидаги барча таклифларни умумлаштириш ва тегишли ҳужжатларни ишлаб чиқиш билан банд. Айни пайтда она тилига бўлган меҳр-муҳаббатни тарбиялаш, уни ўқитишни ҳар жиҳатдан яхшилаш вазифаси ҳам муҳим, албатта. Она тилини ўрганишни яхшилаш мақсадида «Ўзбек тили комплекс программаси»ни ишлаб чиқиш мўлжалланяпти. Ҳозирча эса дарсликлар, қўлланмалар етишмаяпти. Чунончи, ўқиш рус тилида олиб борилаётган айрим мактабларда битта ўзбек тили дарслигидан 30—40 нафар ўқувчи фойдаланаётганлигини қандай баҳолаш мумкин! Вазифа — Ўзбекистон ССР Ҳалқ таълими министрлиги, Фанлар академияси, Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитети, «Ўқитувчи» нашриёти дарсликлар ва адабиётлар нашр этиш ишини тубдан яхшилашлари зарур.

Ҳаёт фан, маданият арбоблари, олимлар ва мутахассислардан республикамиз социалистик қурилишининг тарихий жиҳатлари, тараққиёт истиқболлари ва йўллари тўғрисида жиддий, теран тадқиқотлар кутмоқда. Бунинг учун тарихий маданий меросдаги кўп масалаларни ҳозирги кун нуқтаи назаридан тадқиқ этиш, идрок қилиш талаб этилади.

Мамлакат тараққиётининг революцион бурилиш босқичида муҳим бирлаштирувчилик, жипслаштирувчилик ролини ўйнаётган Коммунистик партия раҳнамолигида маданиятимиз, турмушимизни янги босқичга кўтариш учун, янгиланган жамиятнинг қадриятларини яратиш учун ғайрат-шижоат билан меҳнат қилиш, тер тўкиш, фидокорлик кўрсатиш ҳар бир илмий ва санъаткор зиёлининг, ижодий кучлар вакилларининг ҳам партиявий-сиёсий, ҳам юксак гражданлик бурчидир. Булар партия комитетлари ва тегишли бошланғич партия ташкилотлари диққат марказида турадиган муҳим вазифалардир.

ЯНГИЛИК ШАРОФАТИ

Ўтган йилнинг охирларида Қоракўл районидаги «Шарқ юлдузи» колхози правлениесига ферма мудири Юсуф Эргашев мурожаат қилиб, чорвачиликни ижара пудратига ўтказишни таклиф этди. У амалга оширилгач, фермада ишлар янада юришиб кетди. Агар ферма коллективи ўтган йили 182 сигирнинг ҳар биридан 2200 килограммдан сут соғиб олган бўлса, жорий йилда бу кўрсаткични 3000 килограммга етказиш кўзда тутилган.

Суратларда: 1. Озуқа ортиш пайти. 2. Илғор сут соғувчилар М. Боймуродова билан Ш. Ғойибова. 3. Ижарачи Ю. Эргашев.

В. Молгачев фотолари.

СССР Министрлар Советида

СССР Министрлар Совети «Нарх белгилаш практикасидаги камчиликларни бартараф этиш чоралари тўғрисида» қарор қабул қилди.

Қарорда таъкидланадики, корхоналарнинг «Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўрисида»ги СССР Қонунини қўлланиш шароитида тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтиши, товарлар ва хизматларнинг янги турларига нарх ва тарифлар белгилашда уларнинг ҳуқуқи кенгайтирилганлиги ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш, ишлаб чиқарилаётган маҳсулот турларини янгилаш ва кўпайтириш, бу махсулотлар сифатини ошириш учун қўшимча иқтисодий омилларни вужудга келтирди.

Шу билан бирга кўпгина корхоналар таклиф этилаётган молларга нисбатан эҳтиёжнинг анча кўплигидан ҳамда бозордаги ўзининг монополия ролидан фойдаланиб, маҳсулотлар ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатишни кўлайтириш ҳамда таннархини арзонлатиш ҳисобига эмас, балки уларнинг нархини ошириш йўли билан ўзларининг молиявий аҳволларини яхшилашга уринаётганликлари қайд этиб ўтилди. Ўзининг техник-иқтисодий кўрсаткичлари ва истеъмол хоссалари жиҳатидан олдин ишлаб чиқарилган маҳсулотлардан кам фарқ қиладиган ёки умуман фарқ қилмайдиган янги маҳсулот ишлаб чиқариш баҳонаси билан нархларни ошириш практикаси кенг оммалашди.

Айрим корхоналар планларни мустақил тузиш ҳуқуқидан фойдаланиб, халқ хўжалигига ва аҳолига зарур арзон молларни ишлаб чиқаришдан олиб ташлаш ҳисобига қиммат буюмлар ишлаб чиқаришни кўпайтирмоқдалар. Натижада харидорлар асосий кўпчилигининг қурби етадиган зарур моллар савдода кўринмай қолмоқда, бу эса аҳолининг ҳақли эътирозларини келтириб чиқармоқда.

Министрликлар ва идоралар бозор эҳтиёжларини ҳисобга олмаётирлар, ўзларига бўйсунувчи корхоналарда нарх белгилаш соҳасидаги ишларни ўз ҳолига ташлаб қўйдилар.

Иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Министрлар Советлари, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари ишлаб чиқариш структурасини шакллантириш ва халқ истеъмоли молларига нарх ҳамда ўз территорияларидаги корхоналар аҳолига кўрсатадиган хизматга тариф белгилаш масалаларига тегишлича эътибор бермаётирлар.

Бир қанча кооперативлар фаолиятида чайқовчилик тенденциялари оммалашиб кетди. «СССРда Кооперация тўғрисида»ги СССР Қонунига хилоф равишда хом ашё ва материалларнинг давлат ресурсларидан тайёрланган маҳсулотларни бу кооперативлар марказлаштирилган тартибда белгиланган нархлардан юқори нархларда сотмоқдалар. Кооперативларнинг чакана савдодан тайёр буюмларни сотиб олиб, уларни оширилган нарх билан сотиши фактлари ҳам кам эмас.

Иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари, СССР Давлат агросаноат комитети, Центросоюз ҳамда уларнинг жойлардаги органлари картошка, сабзавот ва мева, бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари нархини контрол қилишни бўшаштириб юбордилар.

СССР Давлат нархлар комитети ва унинг жойлардаги органлари министрликлар, идоралар, маҳаллий бошқарув органларининг нарх белгилаш соҳасидаги ишини суст мувофиқлаштирмоқда, бу ишга жамоат ташкилотларини етарлича жалб этмаяпти, нарх интизомини бузишнинг олдини олишга кам эътибор беряпти.

Нарх белгилашдаги салбий жараёнларни бартараф этиш, халқ хўжалигида давлат нарх интизомини мустаҳкамлаш, бозорда аҳволни нормаллаштириш мақсадида Министрлар Совети тегишли чора-тадбирлар комплексини кўзда тутди. Ишлаб чиқариш-техника мақсадларига мўлжалланган маҳсулотлар, товарлар ва хизматлар нархининг бундай маҳсулотларнинг техник-иқтисодий кўрсаткичлари, истеъмол хоссалари ва сифати яхшиланишига нисбатан илдам ўсиши каби юз берган тенденцияни бартараф этиш, шунингдек халқ хўжалиги ва аҳолининг манфаатларига путур етказиб, талаб-эҳтиёж катта бўлган арзон молларни ишлаб чиқаришдан олиб ташлаш тенденциясига барҳам бериш — СССР Давлат нархлар комитети ва унинг жойлардаги органларининг, СССР Министрликлари ва идораларининг, иттифоқдош ва автоном республикалар Министрлар Советларининг, халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижроия комитетларининг, бирлашмалар, корхоналар ва ташкилотларнинг энг муҳим вазифаси, деб белгилаб қўйилди.

Нарх белгилашни такомиллаштириш иши ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишни рағбатлантиришга, ишлаб чиқариш-техника мақсадлари учун юқори сифатли маҳсулот, хилма-хил моллар ишлаб чиқаришни ҳамда даромадлари турли даражада бўлган аҳолининг талабларини қондирадиган хизматларни кўпайтиришга қаратилиши лозим.

Халқ хўжалигида нарх даражасини белгилашда давлат буюртмалари ролини ошириш зарур, деб топилди. 1989 йилдан бошлаб енгил саноат корхоналарига етказиладиган давлат буюртмаси составида болалар ва катта ёшдаги кишилар учун социал нархлари арзон бўлган молларнинг муҳим группаларини ишлаб чиқариш юзасидан топшириқлар кўзда тутилиши белгилаб қўйилди. Давлат буюртмаларини қабул қилиш ва бажаришдан корхоналар ҳамда бирлашмаларнинг манфаатдорлигини ва масъулиятини кучайтириш мақсадида тегишли иқтисодий омиллар жорий этилади.

СССР Давлат нархлар комитетига, СССР министрликлари ва идораларига, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Министрлар Советларига, халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижроия комитетларига, корхоналар ва ташкилотларнинг хўжалик юритиш янги шароитларига тадбиқан нарх белгилаш соҳасидаги ишларни такомиллаштириш чораларини кўриш топширилди. Айрим корхоналар ва ташкилотларнинг, улар план асосида ёки планга қўшимча ишлаб чиқараётган, марказлаштирилган тартибда белгилаб қўйилган давлат нархига эга бўлган, ҳам давлат буюртмасига киритилган, ҳам бевосита шартнома асосида етказиб берилаётган маҳсулотларга шартномавий нархларни ва турлича устамаларни жорий этишига доир ҳар қандай таъмагирликларга қатъий чек қўйилсин. Маҳсулотнинг техник-иқтисодий кўрсаткичлари ва истеъмол хоссалари истеъмолчи учун реал самара бермайдиган озгина миқдорда ўзгартирилиб, ишлаб чиқарилган янги маҳсулот нархини ошириш тақиқлаб қўйилсин. Бундай фактлар давлат нарх интизомини бузиш, деб ҳисоблансин.

Қарорда нарх белгилашнинг айрим соҳаларидаги салбий жараёнларни бартараф этиш юзасидан аниқ-равшан чора-тадбирлар кўзда тутилди.

ИШЛАБ-ЧИҚАРИШ ТЕХНИКА МАҚСАДЛАРИГА МЎЛЖАЛЛАНГАН МАҲСУЛОТ НАРХЛАРИНИ БЕЛГИЛАШ СОҲАСИДА

Ишлаб чиқариш-техника мақсадлари учун маҳсулот тайёрловчилар, айниқса бундай маҳсулотни ишлаб чиқаришда монополия мавқеига эга бўлганлар томонидан шартномавий нархларни ошириш практикаси йўл қўйиб бўлмайдиган практика, деб топилди (ҳозир шундай ҳолларга йўл қўйилмоқда).

Техникавий даражаси ва сифати юқори янги маҳсулотни ясаганлик учун ва унга асосланган нарх белгилаганлик учун буюртмачилар ва бу маҳсулотни ишлаб чиққан ташкилотларнинг масъулияти кучайтирилмоқда. Шу мақсадда янги маҳсулотни лойиҳалаштириш босқичида харажатларга нисбатан унинг истеъмол хусусиятлари илдам ўсишини таъминлайдиган лимит нархлари мажбурий тарзда белгилаб қўйилади. Янги маҳсулотни ишлаб чиқаришга қўйиш ҳамда унинг шартномавий нархларини белгилаш чоғида, бу нархлар келишиб қўйилган лимит нархлардан ошиб кетишига йўл қўйилмайди. Агар маҳсулотни тайёрловчи ёки ишлаб чиқувчи ташкилотнинг айби билан шартнома нархларини асослаш чоғида қабул қилинган кўрсаткичларга эришилмаса, етказиб берилган маҳсулотнинг бутун ҳажми учун нархдаги тафовут истеъмолчига қайтариб берилади.

Қарорда корхоналар ва бирлашмаларнинг эътибори кооперативлар ва жамоат ташкилотлари бажарган ишлар ҳамда хизматлар учун шартномаларга мувофиқ ҳисоб-китоб чоғида ишлаб чиқариш, фан ва техникани ривожлантириш ҳамда социал тараққиёт фондларидаги маблағлардан фойдаланиш каби сўнгги вақтда кенг тарқалган салбий практикага қаратилди. Меҳнатга ҳақ тўлаш харажатларининг сметаларда тўғри белгиланиши учун масъулият корхоналар ва бирлашмалар раҳбарлари зиммасига юклатилади, СССР банкларига эса тегишли назоратни таъминлаш топширилди.

(Давоми иккинчи бетда).

ЮРТ СОҒЛИҒИ—ЭЛ БОЙЛИГИ

3 февраль куни Тошкентда Раҳм-шафқат ва сиҳат-саломатлик совет фонди Ўзбекистон республика бўлимининг таъсис конференцияси бўлди.

Республикамиз тарихидаги кўпгина ажойиб ибратли ишлардан сўз очадиган бўлсак, жамоат ташкилотлари, тараққийпарвар арбоблар инсонпарварлик ва раҳм-шафқат принципларига садоқатларини тасдиқлаб, хайрли юмушларнинг ташаббускорлари бўлишганини кўрамиз. Туркистонда инқилобга қадар ҳам раҳм-шафқат ҳамширалари жамоаси ишлаган. Бу жамоа беморларга ёрдам бериш билан бир қаторда ўз маблағи ҳисобидан бир нечта аёллар-болалар амбулаториялари, сағирхоналар, яслилар қурган. Волга бўйларида очарчилик бўлган Совет ҳокимиятининг дастлабки йилларида Ўзбекистондаги болалар уйлари юзлаб ота-онасиз қолган гўдакларни қабул қилиб олди, Улуғ Ватан урушининг даҳшатли йилларида 200 мингдан кўпроқ болалар Ўзбекистонда паноҳ топдилар, республика аҳли уларни ўз бағрига босди.

Жамиятнинг ижтимоий соғломлиги инвалидлар, қариялар ва болаларга муносабат билан ҳам белгиланади. Ҳозир республикада 2 миллиондан кўпроқ пенсионер, 300 мингдан ортиқ инвалид, 20 минг нафар кар кишилар яшашмоқда. Улар медицина хизматига, социал ва маиший ёрдамга жуда муҳтож. Ўзбекистонда жамоатчилик асосларида 100 га яқин раҳм-шафқат бўлинмалари ишлаб турибди. Булар қариялар, беморлар ва инвалидларга қарашмоқда.

Тошкентда тузилган Хонадонда социал ёрдам бериш бўлими мингдан кўпроқ ёлғиз, меҳнатга ярамайдиган қарияларни ўз ҳомийлигига олди. Ўзбекистон пойтахтининг барча районлари ижроия комитетлари ҳузурида бу бўлимнинг таянч пунктлари ишламоқда.

Конференция қатнашчилари раҳм-шафқат ва ҳомийликка муҳтож бўлган барча кишиларга медицина ва социал ёрдамни ривожлантириш ҳамда такомиллаштириш мақсадида барча кўнгиллилар куч-ғайратларини, шунингдек, давлат, жамоат муассасаларидан тушаётган маблағларни, гражданларнинг шахсий взносларини бирлаштиришга қарор қилди. Фонднинг Ўзбекистон бўлими экология муаммолари, раҳм-шафқат ва инсонпарварлик ғоялари тарғиботи билан ҳам шуғулланади.

Раҳм-шафқат ва сиҳат-саломатлик совет фонди Ўзбекистон республика бўлимининг раҳбар органлари — правлениеси, секретариати, ревизия комиссияси сайланди.

Конференцияда Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. У. Султонова нутқ сўзлади.

Конференция ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Ш. З. Қамолхўжаев иштирок этди.

(ЎзТАГ)

СССР Министрлар Советида

(Давоми. Боши биринчи бетда).

ТОВАРЛАРГА ЧАКАНА НАРХЛАР ВА ХИЗМАТ ТАРИФЛАРИНИ БЕЛГИЛАШ СОҲАСИДА

Янги халқ истеъмол товарларига нарх белгилашда тартиб ўрнатиш, артикулларни ва товарнинг номини расмият учун алмаштириш йўли билан нархни ошириш имкониятига йўл қўймаслик мақсадида муваққат ва шартнома нархлари қўйиладиган («Н» ва «Д» белгили) маҳсулотлар сифатига талаб оширилади. Бундай маҳсулотлар янгилиги аниқ кўриниб турувчи белгиларга эга бўлиши, мода талабларига мос келиши ва юксак сифати билан ажралиб туриши лозимлиги белгилаб қўйилди.

Муваққат ва шартнома нархлари асоссиз равишда қўйилиши, ана шундай нархлар билан сифатсиз ёки тасдиқланган намуна-эталондан чекиниб тайёрланган маҳсулотлар етказиб бериш фактлари аниқланган тақдирда мазкур нархлар камайтирилиши ёки бекор қилиниши, шунингдек нарх интизомини бузганлик учун «Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисида»ги СССР Қонунида кўзда тутилган жазо чоралари қўлланилиши керак.

Нархи корхоналар томонидан савдо ташкилотлари билан келишиб белгиланадиган товарларни маркировка қилишнинг асоссиз равишда кўпайиб кетганлиги («ОМ», «ВК», «МОЛ» ва бошқа индекслар) бекор қилинади. «Н» белгиси қўйиладиган сифати яхшиланган товарлар нархига вақтинчалик қўшимча нарх бир йил муддатга (мебеллар эса икки йилгача) доимий чакана нархга 15 процентдан ошмайдиган миқдорда тасдиқланиши белгилаб қўйилди.

Болалар учун аталган молларга, шунингдек катта ёшли кишиларга мўлжалланган буюмларга (давлат буюртмасида кўзда тутилган рўйхат бўйича) шартнома ва муваққат нархлар белгиланмайди.

Товарлар шартнома нархлари даражасининг уларнинг сифати ва аҳоли талабларига мувофиқ тарзда асосланган бўлиши учун савдо ташкилотларининг масъулиятини ошириш мақсадида бундай маҳсулотларга эҳтиёж камайган тақдирда шартнома нархлари билан сотиладиган товарларнинг нархи камайиши-дан келадиган зарарни савдо-сотиқда нархларни камайтириш фондига тўла-тўкис ўтказиш кўзда тутилди.

Халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетларига харидорларнинг манфаатларини кўзлаб истеъмолчилар жамиятлари ва клубларининг ташаббусларидан фаол фойдаланиш, товарлар ва хизматлар билан аҳолини таъминлашни, кооперативлар ишини яхшилаш, савдони ташкил этишни такомиллаштириш, реализация қилинаётган товарлар ва хизматларнинг сифати, хиллари, нархлари ва тарифларини контрол қилишни кучайтириш масалаларини ҳал қилишга уларни жалб этиш тавсия қилинди.

Иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Министрлар Советларига, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетларига, СССР Давлат агросаноат комитетига, СССР Дон маҳсулотлари министрлигига, Центросоюз ва СССР Стандартлар давлат комитетига озиқ-овқат маҳсулотлари сифатини, шунингдек нархлар тўғри белгиланиши ва қўлланилишини назорат қилишни кучайтириш топширилди.

Картошка ва мева-сабзавот маҳсулотлари нархи ўзбошимчалик билан оширилишининг олдини олиш, нархни ошириш ҳисобига хўжасизлик келтирган зарарлар ва нобудгарчилик қопланишига йўл қўймаслик учун зарур чораларни кўриш топширилди. Республика ва маҳаллий органларга, савдо тармоқларининг қайси идорага бўйсунишдан қатъи назар, бутун давлат чакана савдо тармоғида сотиладиган картошка ва мева-сабзавот маҳсулотларига мавсумга қараб табақалаштирилган нархларнинг чегарасини белгилаб қўйиш ҳуқуқи берилди.

Иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Министрлар Советларига, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетларига, катта социал аҳамиятга эга бўлган маиший, коммунал, медицина, транспорт хизмати ва бошқа пулли хизматларга нархлар ва тарифлар тўғри белгиланиши ҳамда қўлланилиши устидан контролни кучайтириш, давлат нарх интизомига қатъий риоя этилиши учун хизмат соҳаси корхоналари раҳбарларининг масъулиятини ошириш топширилди.

Шу нарса белгилаб қўйилдики, маиший хизмат, коммунал хўжалиги ҳамда хизмат соҳаси бошқа тармоқларининг корхоналари, коллективлари ва бригадалари хўжалик юритишнинг янги шароитларига, меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантиришнинг янгича формаларига ўтказилиши чоғида нархлар ва хизмат тарифлари оширилмаслиги керак.

КООПЕРАТИВЛАРНИНГ МАҲСУЛОТИГА НАРХ БЕЛГИЛАШ СОҲАСИДА

Халқ хўжалиги билан аҳолининг товарлар ва хизматларга ортиб бораётган талаб-эҳтиёжларини тўлиқроқ қондириш учун кооператив ҳаракатни ривожлантиришга муҳим аҳамият бериб, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг министрлар Советларига, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетларига кооператив фаолият формаларини ривожлантириш борасидаги ишларни кучайтириш топширилди. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш, қайта ишлаш ва сотиш, халқ истеъмоли моллари, энг аввало иккиламчи ва маҳаллий ресурслардан халқ истеъмоли моллари тайёрлаш, қурилиш, ремонт ишларини бажариш ҳамда маиший хизмат қилиш билан банд бўлган кооперативларни ташкил этишга алоҳида эътибор берилсин. Кооперативларнинг давлат сектори корхоналари билан ва ўзаро тенг ҳуқуқли мусобақалашуви асосида кооператив нархлар даражасини давлат нархлари даражасига яқинлаштириш учун ташкилий ҳамда иқтисодий шарт-шароитларни вужудга келтириш йўли изчиллик билан амалга оширилсин.

Маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва унинг сифатини яхшилаш, кўрсатилаётган хизматлари ҳажмини ошириш, харажатларни, нархлар ва тарифларни камайтириш учун кооперативларга қулай шароитларни яратиш мақсадида кооперациянинг кенгайтириш мақсадга мувофиқ, деб топилди.

Шу нарса кўзда тутилдики, етарлича турлардаги ноозиқ-овқат ва озиқ-овқат маҳсулотлари кооперативларга давлат савдоси ҳамда матлубот кооперациясининг улгуржи ва майда улгуржи базаларидан нақд пулсиз ҳисоб-китобга мувофиқ берилади. Корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларга кооперативларнинг уставларини рўйхатга олиш, улар билан шартномалар тузиш чоғида шу кооперативларни моддий ресурслар билан таъминлаб туриш ҳамда улар ишлаб чиқарган маҳсулотнинг давлат корхоналари, ташкилотлари ва муассасалари учун белгиланган шартлар ва нархлар билан сотилишини таъминлаш тавсия қилинди. Корхоналарнинг цехларида кооперативларни ташкил этиш чоғида иккинчи ва учинчи сменада, шунингдек уларга ижарага бериладиган машина-ускуналарда ишлаш учун моддий-техника таъминоти ва нархларни қўлланишнинг худди шундай тартибидан фойдаланилсин.

Қарорда умумий овқатлашиш бошқарув органларининг корхоналардаги, ўқув юртларидаги, қурилиш ташкилотлари ҳамда бошқа ташкилотлардаги ошхоналарни улар хизмат қилаётган меҳнат коллективларининг розилигисиз кооперативларга беришлари тақиқланади. Умумий овқатланиш кооперативларида нархларни тартибга солиш мақсадида халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетларига тегишли категориялардаги давлат корхоналарида амал қилаётган устама нарх миқдорларига тадбиқан хизмат даражасини эътиборга олиб, уларнинг маҳсулотига устама нархларнинг йўл қўйиладиган даражасини белгилаш топширилди.

Давлат бозор фондларидан ажратилган ёки чакана савдо тармоғидан харид қилинган, кулинария ва технология жиҳатидан ишлов берилмаган озиқ-овқат маҳ- чоғида кооперативлар СССР Давлат нархлар комитети белгилайдиган харид нархларига устама нархларнинг йўл қўйиладиган даражаларига амал қилишлари лозим.

Умумий овқатланиш кооперативлари, шунингдек кондитер маҳсулотлари, нонбулка ва бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари тайёрловчи кооперативлар ишлаб чиқараётган маҳсулотларнинг сифати ва уларнинг санитария-гигиена ҳолати устидан назорат қилиб туриш вазифаси иттифоқдош республикалар Савдо министрликларининг товарлар сифати ва савдо давлат инспекциялари ҳамда жойлардаги санитария-эпидемиология хизмати органлари зиммасига юкланади, улар бундай назоратни давлат корхоналари учун амал қилаётган тартибда бажарадилар. Бу ишга жамоатчи контролерларни ҳамда истеъмолчилар жамиятлари ва клубларининг аъзоларини жалб этиш таклиф қилинди.

Шу нарса белгилаб қўйилдики, даромадлар тўғрисидаги декларация кооперативлар, уларнинг аъзолари, шунингдек меҳнат шартномасига кўра, мана шу кооперативларда ишловчи гражданлар даромадларидан солиқлар, бошқа мажбурий тўловларни олиш миқдорларини ҳамда уларни тўлаш муддатларини белгилаш учун ана шу даромадлар миқдорини қайд этувчи асосий ҳужжатдир. Кооперативларнинг молия ва банк органлари билан ўзаро муносабатларини белгиловчи асосий молиявий ҳужжат бўлмиш декларация ҳар кварталда тақдим этиб турилади. Декларацияни ўз вақтида тақдим этмаслик, бузиб кўрсатганлик ёки унда кўра-била туриб ёлғон маълумотларни берганлик учун кооперативлар «СССРда кооперация тўғрисида»ги СССР Қонунида белгиланган тарзда жавобгарликка тортилишлари кўзда тутилади.

НАРХЛАР УСТИДАН КОНТРОЛНИ КУЧАЙТИРИШ СОҲАСИДА

Халқ хўжалигида давлат нарх интизомига риоя этилишини контрол қилиш борасидаги ишларни анча яхшилаш, шу мақсадда нархлар устидан контрол қилиш ягона умумдавлат системасини вужудга келтириш зарур, деб топилди.

Хўжалик бошқарувининг барча даражаларида нарх белгилаш ҳамда уни қўлланишда маҳкамачилик ва маҳаллийчилик руҳида ёндашиш йўлидаги ҳар қандай уринишларга актив қаршилик кўрсатиш, нархларнинг асоссиз равишда оширилишига, истеъмолчилар алданишига ва хўжалик фаолиятининг пировард натижаларига қўшилган ҳақиқий ҳиссага мос келмайдиган даромадлар олинишига йўл қўймаслик, шунингдек давлат нарх интизомини бузганлик учун Қонунда кўзда тутилган иқтисодий жазо чоралари муқаррар равишда қўлланилишини таъминлаш вазифаси қўйилди.

СССР Давлат нархлар комитети зиммасига мамлакатда давлат нарх интизомига риоя этилиши устидан контролнинг ташкил қилиниши учун масъулият юкланади. Бу ишни иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Министрлар Советлари, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари, халқ контроли; статистика органлари, молия ва банк органлари билан қалин ҳамкорликда касаба союз ташкилотларини, истеъмолчилар жамиятлари ва клубларини кенг кўламда жалб этиб, амалга ошириш кўзда тутилади.

Нархлар ва тарифлар ўзгаришини мунтазам суратда таҳлил этиб боришни таъминлаш, уларнинг халқ хўжалиги тараққиётига ва аҳоли турмуш даражасига таъсирини ўрганиш, товарларнинг нархлари ҳамда хизматларнинг тарифлари асоссиз равишда оширилганлигини тезда аниқлаш ва бунинг олдини олиш мақсадида статистик кузатувларни кенгайтириш ҳамда мамлакатдаги нарх-наво даражаси ва динамикаси тўғрисидаги маълумотларнинг ишончлилигини ошириш топширилди.

Маҳсулот нархи ва хизмат тарифларининг амалдаги динамикаси тўғрисида давлат органлари, корхоналари, бирлашмалари ва ташкилотларини, шунингдек аҳолини мунтазам хабардор

ҚОНУН ЛОЙИҲАСИ ПУХТА ИШЛАБ ЧИҚИЛИШИ КЕРАК

3 февраль куни Тошкентда Бутуниттифоқ Ихтирочилар ва рационализаторлар жамияти республика кенгашининг III пленуми бўлиб ўтди. Пленумда кенгаш аъзолари, ихтирочилар ва рационализаторлар, министрликлар ва идораларнинг вакиллари қатнашдилар. «СССРдаги ихтирочилик фаолияти тўғрисида»ги қонун лойиҳаси батафсил муҳокама қилинди.

Янги қонун ихтирочилик ва рационализаторликнинг иқтисодий, ташкилий ва ҳуқуқий шарт-шароитларини белгилаб бериши, янги техника ва технологияни барпо этишга ижодий ҳисса қўшаётган кишиларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиши лозимлиги қайд этилди. Қонун лойиҳасини муҳокама қилиш чоғида бир қанча мулоҳаза ва таклифлар айтилди. Сўзга чиққан кўпчилик нотиқлар қонун лойиҳасини янада пухтароқ ишлаб, қиёмига етказиш керак, деган фикрни айтдилар.

Пленум айтилган мулоҳазаларни умумлаштириб, Бутуниттифоқ Ихтирочилар ва рационализаторлар жамиятининг марказий кенгашига юборишга қарор қилди. Жамиятнинг марказий кенгашига мурожаат этиб, қонун лойиҳасини муҳокама қилиш муддатини узайтиришни СССР Олий Совети Президиумидан илтимос қилишга қарор берилди. Жамиятнинг республика, область ва йўл кенгашларига оммавий ахборот воситаларининг ёрдами билан шу лойиҳанинг кенг муҳокамасини уюштириш тавсия этилди.

Бутуниттифоқ Ихтирочилар ва рационализаторлар жамияти марказий кенгашининг кенгайтирилган пленумига делегатлар сайланди. Улар Бутуниттифоқ Ихтирочилар ва рационализаторлар жамиятидан СССР халқ депутатлари сайловида қатнашадилар. (ЎзТАГ).

Дунё овози

Хитойга визит

ПЕКИН, 2 февраль (ТАСС махсус мухбирлари). Расмий дўстлик визити билан Хитойга келган КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе билан ХХР ташқи ишлар министри Цянь Цичэнь ўртасида бугун бу ерда музокаралар бошланди.

Музокаралар министрларнинг яккама-якка учрашуви билан бошланди, бу учрашувда муҳокама қилинадиган энг муҳим масалалар белгиланди ва иш тартиби келишиб олинди.

Иккала томон Совет-Хитой муносабатлари тўла нормаллашганидан дарак бериши лозим бўлган Совет Иттифоқи ва Хитой Халқ Республикаси олий раҳбарларининг учрашувини тайёрлашни бу музокараларнинг бош мақсади деб билаётганларини таъкидлади.

ХХР ташқи ишлар министрининг 1988 йил декабрида СССРга қилган визити чоғида ва унинг КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. С. Горбачев билан музокараларида ўзаро муҳокама қилинган муаммолар доираси юзасидан фикрлашув давом эттирилди. Совет-Хитой чегараси атрофидаги ҳарбий кескинликни юмшатиш масалалари икки томонлама муносабатларни умуман нормаллаштириш нуқтаи назаридан муҳокама қилинди. Музокара механизмини — қуролли кучлар ва қурол-яроғларни қисқартиришнинг, шу жумладан ҳарбий соҳадаги ишонч тадбирларини ишлаб чиқишнинг умумий принципларини таърифлаб бериш билан ҳам, шунингдек бу соҳалардаги конкрет масалаларни ҳал этиш билан ҳам шуғулланиши мумкин бўлган дипломатик ва ҳарбий экспертлар группасини тузиш тўғрисида принципиал аҳдлашувга эришилди.

Совет—Хитой чегараларининг шарқий қисми хусусида бўлса ҳам, ёки ғарбий қисми хусусида бўлса ҳам — чегара масалаларини бартараф этишга оид музокараларда янада силжишга эришиш муҳимлиги қайд этилди.

Министрлар Кампучия муаммосини бартараф этиш қандай бораётганини кўриб чиқишга, кейинги вақтларда Жануби-Шарқий Осиёда ривожланиб бораётган жараёнларга катта эътибор бердилар, мухолифликдан мулоқот сари, кескинликдан ҳамкорлик сари бурилиш бу жараёнларнинг етакчи тенденцияси бўлиб қолмоқда. СССР билан ХХР мавжуд регионал можарони тугатишга қандай қилиб энг кўп даражада кўмаклаша олишлари тўғрисидаги мулоҳазалар айтилди.

Дўстона ва ошкора муҳитда ўтган музокаралар давом эттирилади.

Хитой Халқ Республикаси ташқи ишлар министрининг Совет Иттифоқидан келган меҳмон шарафига берган зиёфатида Цянь Цичэнь ва Э. А. Шеварднадзе нутқ сўзладилар.

Бугун Э. А. Шеварднадзе Буюк Хитой девори билан танишиш учун сафар қилди. Сафарда ХХР ташқи ишлар министрининг ўринбосари Тянь Цзэнпэй унга ҳамроҳ бўлди.

Шу куни Э. А. Шеварднадзе Пекиндаги совет элчихонаси ва бошқа совет муассасаларининг коллективи билан учрашди.

ПРЕЗИДЕНТ ҚАРОРИ

АҚШ президенти Жорж Буш ўз маъмуриятининг ташқи сиёсий фаолиятини қайта ташкил этишга қарор қилди. «Нью-Йорк таймс» газетасига маълум бўлишича, у ташқи сиёсатга оид қарорларни ишлаб чиқиш жараёнида Оқ уй ҳузуридаги миллий хавфсизлик кенгаши ролини кучайтиришни кўзда тутувчи планни тасдиқлади.

Мазкур планга кўра, миллий хавфсизлик кенгашининг бошлиғи президентнинг миллий хавфсизлик масалалари билан шуғулланувчи ёрдамчиси Брент Скоукрофт ва унинг биринчи ўринбосари Роберт Гейтс ҳукуматнинг иккита олий группаси раислари бўлишади. Группалар составига миллий хавфсизлик масалалари билан шуғулланувчи юқори мартабали расмий кишилар, шу жумладан АҚШ давлат секретари Жеймс Бейкер ва мудофаа министри этиб тайинланган Жон Тауэр киради. Мазкур группа штаб бошлиқлари комитети ва марказий разведка бошқармаси вакиллари ҳам бўлади.

Газета ана шу қарорни шарҳлаб, қарор маъмуриятда миллий хавфсизлик кенгаши позициясини кучайтиришини уқтириб ўтади. Президент Рейган пайтида мазкур органни давлат департаменти ва Пентагон кўпинча иккинчи даражали қилиб қўйган эди. Айни вақтда, расмий кишиларнинг сўзларига қараганда, бундай қайта ташкил этиш давлат секретари Жеймс Бейкернинг роли сусайишини билдирмайди. Мақолада Бейкер янги маъмуриятнинг бошқа етакчи раҳбарлари сингари ташқи сиёсий аппаратни қайта ташкил этиш планларидан хабардор қилинганлиги ва уларни маъқуллаганлиги айтилади. (ТАСС).

МАТБУОТ ГУВОҲЛИК БЕРАДИ

«МОРНИНГ СТАР» ХУЛОСАСИ

Ғарб мамлакатлари Афғон халқи бошидан кечираётган оғир аҳвол ва азоб-уқубат учун бевосита жавобгардир. Англиянинг «Морнинг стар» газетаси ана шундай хулосага келди.

НАТО мамлакатлари оппозициячи кучларга замонавий қурол-яроғлар етказиб бериш ҳамда уларга молиявий ва бошқа хил ёрдам кўрсатиш билан «муросасизлар»ни Афғон халқига қарши яна жиноят қилишга ундамоқда. Ғарб пропагандаси Афғон пойтахтидаги ярадор ва оч-яланғоч болалар чекаётган азоб-уқубатлар тўғрисида сохта кўз ёши тўкмоқда. Айни вақтда Ғарб мамлакатларига шу нарса равшанки, шаҳар аҳолиси, шу жумладан қариялар ва болалар орасида бегуноҳ қурбонлар оппозиция кучлари Кобул шаҳрини ракетадан ва тўплардан ўққа тутаётганлиги, уларнинг пойтахт теварагида қамал ҳалқасини вужудга келтириш йўлидаги уриниши натижасидир. Покистон ва Эронда уя қуриб олган афғон оппозициясининг раҳбарлари ва уларнинг Ғарбдаги ҳомийлари Кобулда танг вазиятни вужудга келтиришга шу тариқа уринмоқдалар.

Агар Ғарб мамлакатларини ҳақиқатан ҳам афғон халқининг тақдири ташвишлантирганда эди, деб таъкидлайди пировардида газета, улар турли афғон оппозициячи гуруҳларига Афғонистон Республикасининг президенти Нажибуллонинг кенг асосда миллий яраш ҳукуматини тузиш мақсадида музокаралар столи атрофига ўтириш ҳақидаги таклифини қабул қилишни маслаҳат берган бўлур эдилар. (ТАСС).

ИШЛАБ ЧИҚАРИШ МАДАНИЯТИ УЧУН

Режали иш тутганлар ҳамиша муродларига етишган. Афсуски, пала-партиш иш юритганлар калаванинг учини йўқотиб қўйиб ҳам вақтни, ҳам сифатни ва ҳам пировард натижани бой берадилар. Бундай аҳвол аксарият ҳолларда иш жойлари амалдаги тартиб талабларига тўла мос келмаслиги оқибатида содир бўлади.

Чирчиқ трансформатор заводи коллективи тартибли иш тутиб, ўз олдидаги вазифаларни сидқидилдан адо этиш чораларини кўрмоқда. Бу ерда тозалик ва ишлаб чиқариш маданияти комиссияси мунтазам иш олиб боряпти. Комиссия аъзолари иш жойларининг тозалиги, тартиблилиги масалаларини ўрганиб, муҳокама этиб, ижрони ҳамиша назорат қилиб борадилар.

Шунинг учун ҳам корхона цех ва участкаларида тозалик талабларига қатъий амал қилиб бориляпти. Станоклар атрофида қириндилар, ортиқча металл парчаларининг сочилиб ётишига қарши кескин кураш чоралари кўрилмоқда.

Ҳақиқатан ҳам тартибли иш тутиш маданиятли кишига хос фазилатдир.

Суратда: завод тозалик ва ишлаб чиқариш маданияти комиссияси аъзолари навбатдаги вазифаларни белгилаб олаётган пайт.

М. НАЗАРОВ фотоси.

• *Илғор тажриба—барчанинг мулки*

ҲАМКАСБЛАР ИБРАТИ АСОСИДА

Халқ хўжалиги юкларини ташишни оқилона олиб бориш темир йўл транспортида мураккаб масалалардан бири. Транспортчиларнинг бу соҳадаги изланишлари дастлабки самараларини бера бошлади.

Донецк темир йўли коллективи автоматлаштирилган ягона диспетчерлик маркази ташкил этиб, юк ташишни анча жадаллаштиришга муваффақ бўлаётганлигидан Ўрта Осиё темирйўлчилари ҳам дарак топдилар. Қардошлар тажрибасини синчиклаб ўрганиш катта манфаат келтиришга қаноат ҳосил қилингач, Тошкент ва Чоржўйда юк поездлари ҳаракатини бошқаришнинг ягона диспетчерлик марказлари ташкил қилинди.

Дастлабки темир йўлга қарашли бўлинмалар йириклаштирилди. Мавжуд 11 бўлинма ўрнида ҳозир 5 таси фаолият кўрсатмоқда. Ленинобод, Амударё, Хўжайли, Зиёвуддин каби станцияларни ёпиш йўли билан локомотив бригадаларнинг ҳаракат участкалари кенгайтирилди. Поездлар тузиш такомиллаштирилди. Ҳал қилувчи қатор муҳим станциялар кенгайтирилди. Бухоро ҳамда Ховос саралаш станцияларида бошқаришнинг автоматлаштирилган системаси жорий этилди. Юк ташишнинг такомиллаштирилган оператив усуллари кенг қўллаинла бошланди.

Ўтган йилнинг апрель ойидан бошлаб Тошкент темир йўл бўлинмаси поезд диспетчерлари ягона бошқарув усулига ўтиб ишлай бошлади. 1989 йилдан бошлаб эса Бухоро, Фарғона, Душанба бўлинмалари ҳам бошқарувнинг ягона диспетчерлик маркази талабларига амал қила бошлади.

Тошкент темир йўлчилари қардошлар тажрибасини кенг қўллаб, ўтган қисқа давр мобайнида яхши натижаларга эришдилар. Вагонлар обороти 8,1 процент тезлашди. Поездларнинг участка тезлиги 7,9 процент, локомотивлар қувватидан фойдаланиш 7,7 процент ортди. Техникавий хизмат кўрсатиш станцияларида вагонларнинг тўхтаб қолиши 10,7 процент қисқарди. Бўшаган вагонларни етказиб бериш 3,4 процент жадаллашди.

Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси маъмурияти ана шу тажрибани магистралнинг бошқа участкаларида ҳам жорий этиш тараддудида.

Д. ОЧИЛОВ,
Ўрта Осиё темир йўл бошқармасининг етакчи инженери.

МИРЗАЧЎЛДА ЯНГИ ГАЗЕТА

Ўзбекистон Компартияси Ховос район комитети ва халқ депутатлари район Советининг органи — «Олға» газетасининг биринчи сони газетхонлар қўлига тегди. Шу давргача район ҳаёти Янгиер шаҳрида рус ва ўзбек тилларида чиқаётган «Янгиер тонги» газетасида ёритилаётган эди. Газетанинг 2500 нусхада босилган биринчи сонидан боғдорчилик ва узумчиликни ривожлантириш муаммолари акс этган материаллар, район хўжаликларида техника ремонтининг бориши ҳақидаги фотолавҳалар, янги шеърлар ўрин олган. Шунингдек, газетада халқ таълими ходимларининг Бутуниттифоқ съезди делегати Ж. Суюнов билан суҳбат, бошқа қизиқарли хат ва хабарлар эълон қилинган.

Б. САТТОРОВ.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» МАТЕРИАЛЛАРИ ИЗИДАН

«ДЎСТЛИК РИШТАЛАРИ»

Газетамизнинг 1988 йил 16 декабрь сонида Ўзбекистон ССР Фанлар академияси мухбир аъзоси Ғ. Абдураҳмоновнинг юқоридаги сарлавҳа остида мақоласи босилган эди. Ана шу мақола юзасидан Ўзбекистон ССР халқ таълими министрининг биринчи ўринбосари С. Махненко имзоси билан расмий жавоб олинди.

— Муаллиф она тилини, кичик халқлар тилини ўқитиш билан боғлиқ муҳим масалани кўтарган — дейилади унда. Республикада она тилини ўрганиш ва ўқитишни, икки тиллиликни ривожлантиришни такомиллаштириш бўйича муайян ишлар амалга оширилмоқда. Бугунги кунда республикада ўзбек, рус, қорақалпоқ, тожик, қозоқ, туркман, қирғиз тилларида дарс олиб борилмоқда.

Бу тиллар билан ўқитилаётган мактаблар ўз ишларини қардош республикалар Халқ таълими министрликлари томонидан тасдиқланган ўқув планлари ва программаларига, шунингдек улар томонидан нашр этилаётган дарсликлар, ўқув-методик ва кўргазмали қуролларига мувофиқ олиб бормоқдалар.

Бундай тилда ўқитилаётган мактаблар учун ўқитувчи кадрлар тайёрлаш иттифоқчи республиканинг Давлат университетлари ва педагогика институтларида, шунингдек мувофиқлашган қабул тартибида тайёрланмоқда.

1989 йилда она тилларида ўқишга қизиқишни ошириш мақсадида тожик, қозоқ тили ва адабиётлари бўйича область республика олимпиадалари ўтказилади.

Республика айрим мактабларида ўқувчилар ва улар ота-оналарининг хоҳишига мувофиқ қрим-татар, грек, корейс, немис тилларида ўқиш ташкил этилади. Уларни ўрганиш учун ўқув плани бўйича ҳар бир синфда ҳафтасига 2 соат, юқори синфларда эса факультатив машғулотлар учун ажратилган имкониятлардан фойдаланиш ҳуқуқи берилди.

Мақолада тўғри кўрсатилганидек, бу масалада ҳам бир қатор нуқсонлар мавжуд. Жумладан, тил ўқитиш сифати жиддий сустлашиб кетган, амал қилаётган программа, дарсликлар такомиллашмаган.

Янги группа ва синфларни очиш зарур тарзда дарслик, ўқув программалари, мутахассис кадрлар тайёрлаш билан боғлиқ. Шунинг учун ҳам Халқ таълими органлари она тилини ўқитишда ота-оналарнинг ҳам, ўқувчиларнинг ҳам истакларини билиш мақсадида анкета тарқатишга киришдилар. Она тилини билувчи олий гуманитар билимга эга мутахассисларни қайта тайёрлаш курсларига юбормоқдалар, дарсликлар ва бошқа методик қўлланмалар учун буюртмалар бермоқдалар.

Она тили ўқитишни такомиллаштириш, ўқувчилар сонини ошириш, унинг моддий-техника базасини яхшилаш мақсадида тиллари ўрганилаётган қардош республикалар билан алоқани кенгайтириш назарда тутилмоқда.

Худди шу мақола юзасидан А. С. Пушкин номли тил ва адабиёт институтидан ҳам жавоб олинди. Жумладан директорнинг илмий ишлар бўйича ўринбосари А. Ҳожиевнинг таъкидлашича, Ғ. Абдураҳмоновнинг «Дўстлик ришталари» мақоласи проблематик эмас, ахборот тарзида бўлгани учун уни «институтда муҳокама этиб фикр-мулоҳаза билдиришни лозим топишмаган!»

Ана холос! Она тилини ўқитиш, унинг самарадорлигини ошириш ҳақида ҳамма қайғурса-ю, тил муаммолари билан бевосита иш олиб борадиган илмий-тадқиқот институти ўзини четга олишни лозим топса! Бу ҳақда институт маъмурияти яна бир бор ўйлаб кўради ва мукаммал жавоб беради. Лоақал, мақолага бўлган фикрини айтади, деган умиддамиз.

Долзарб масала

Март ойида КПСС Марказий Комитетининг аграр сиёсат масалаларига бағишланган Пленуми бўлади. «Биз босиб ўтилган йўлга, ютуқларимизга баҳо бериш, йўл қўйилган хатолардан сабоқлар чиқариб олиш учун Пленумга пухта тайёргарлик кўриб боришимиз керак». КПСС Марказий Комитетида яқинда бўлиб ўтган кенгашда оқилона таъкидланган бу фикр ҳар биримизни сабот ва масъулият билан ишлашга ундамоқда. Зеро, ҳозирги шароитда пахта ва тола сифатини ошириш — мураккаб, тармоқлараро муаммо. Аввало фан ютуқларини, алмашлаб экиш, уруғчилик, ўғитлар ва агротехникани оқилона қўллаш, мелиорация ва ирригацияни, механизация, химиялаштириш, меҳнатни тўғри ташкил этиш, технология интизомига қаттиқ риоя қилиш пахта сифатини оширишнинг зарурий шартидир. Яқинда редакцияда ўтказилган давра суҳбати ана шу долзарб масалалардан бирига бағишланди.

Давра суҳбатида Г. С. Зайцев номидаги Бутуниттифоқ пахта селекцияси ва уруғчилиги илмий-тадқиқот институти директори А. ЭГАМБЕРДИЕВ, шу институт лаборатория бошлиқлари Ҳ. РАҲИМОВ, О. КРАТИРОВ, пахтани синаш ва сертификация қилиш Бутуниттифоқ маркази сектор мудири Қ. АБДУҲАКИМОВ, стандартлаш ва метрелогия хизмати Ўзбекистон маркази директорининг ўринбосари Т. РАҲИМОВ, СССР Давлат агросаноат комитетига қарашли Бутуниттифоқ уруғчиликни назорат қилиш марказий станцияси директорининг илмий ишлар бўйича ўринбосари Ф. ВЕРХОТУРЦЕВ, СССР Давлат агросаноат комитетининг Ўзбекистон ССР бўйича қишлоқ хўжалик экинлари уруғларини жойлаштириш тармоғи давлат комиссияси инспектураси техник ўсимликлар бўлими бошлиғи П. КОЖЕВНИКОВ, Оққўрғон район С. Сегизбоев номли совхоз бош агрономи Ш. КАРИМОВ иштирок этдилар.

А. ЭГАМБЕРДИЕВ

Ш. КАРИМОВ

Ф. ВЕРХОТУРЦЕВ

Қ. АБДУҲАКИМОВ

ҲАММА ГАП — ЯХШИ УРУҒДА

«Совет Ўзбекистони» давра суҳбати

Т. РАҲИМОВ

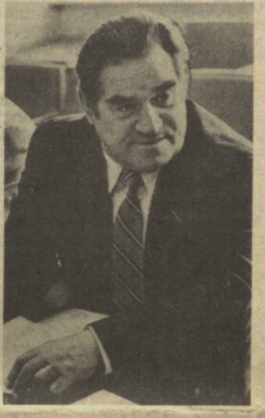
П. КОЖЕВНИКОВ

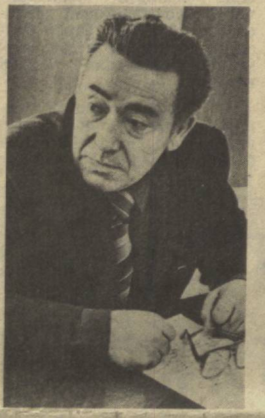
Ҳ. РАҲИМОВ

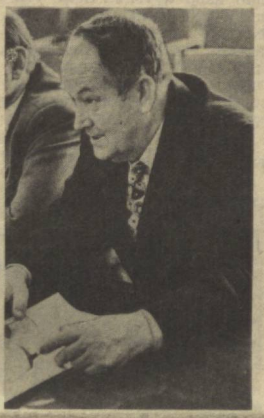
О. КРАТИРОВ

А. ЭГАМБЕРДИЕВ — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида яқинда бўлиб ўтган кенгаш республика агросаноат комплекси муаммоларига бағишланди. Унда пахтачиликка оид кўп гаплар айтилди. Республика бундан кейин давлатга қанча пахта етказиб бера олади, деган масала хусусида ҳам фикр-мулоҳазалар билдирилди. Маълумки, СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг ўн иккинчи беш йилликка мўлжалланган асосий йўналишлари лойиҳасини муҳокама этиш чоғида пахта етиштиришни 6 миллион 250 минг тоннага қадар етказиш кўзда тутилган эди. Марказга қилинган мурожаатлардан кейин план 5 миллион 750 минг тоннага туширилди. Бултур эса планни яна 750 минг тонна камайтириш тўғрисида янги таклиф ўртага қўйилди. Аммо план фақат 500 минг тонна камайтирилди. Ҳозир эса яна 250—300 минг тонна камайтириш ҳақида таклифлар тайёрланаётганлиги таъкидлаб ўтилди ва унинг асослари кўрсатилди. Энг муҳими, биз шу йўл билан монокультурадан қутулишимиз мумкин.

Пахта планининг кўп ёки кам тайёрланиши биз селекционерларнинг, яхши нав яратиш борасидаги масъулиятимизни бир қадар бўлсада, камайтирмайди, албатта. Бу йил республикамиз далаларига пахтанинг 22 хил районлаштирилган навини экиш мўлжалланяпти. Булардан тўрттаси ингичка толали навдир. Шунингдек, бу йил яна тўртта янги истиқболли навни экишни ҳам кўзда тутганмиз.

Қ. АБДУҲАКИМОВ — Агар мумкин бўлса ўша янги навларнинг номларини йўл-йўлакай айтиб ўтсангиз?

А. ЭГАМБЕРДИЕВ — Булар «С-9070», «Андижон-13», «Бухоро-6», «Юлдуз» навларидир.

Ҳ. РАҲИМОВ — Бу ўринда бир нарсани тан олиш керакки, бизда кўпнавлилик мавжуд. Қани энди, аста-секин бўлса ҳам бир неча мустақил навларга ўтсак. Абдусамат Эгамбердиевич, айтингчи, кўп навлиликка боғланиб қолишимизнинг боиси нимада?

А. ЭГАМБЕРДИЕВ — Сабабларини демоқчисиз-да? Бу ерда асосан айрим масалаларга тўхталиш жоиз. Ёдларингизда бўлса, 60-70 йилларда районлашган «Тошкент» нави донг чиқарган эди. У Мексикадан келтирилган нав асосида яратилган бўлиб, ўша пайтда ҳамма селекционерлар шу сортга қаттиқ ёпишиб олишди. «Тошкент»нинг кейин яратилган навлари ҳам генотип жиҳатдан дастлабкисига яқин, бироқ уларнинг вилтга чидамлилик даражаси паст эди. Эндиликда бу ишлар тузатилиб, янги донорли генманбаларини топиш йўлида илмий ишлар олиб борилияпти. Албатта, ҳар бир нав ижодкори, селекционер ўзи яратган уруғни касалланиш кам бўлган ерларга экишни мўлжаллайди. Бу ҳам унчалик тўғри эмас. Гап, умуман турли касалликларга бардош берадиган, чидамли нав яратиш устида кетяпти. Бундай навлар эса бизда кам. Қолаверса, тезпишар навлар яратиш ҳам муаммолигича қолмоқда. «Тошкент-6», «С-4727», «Тошкент-1»дан ташқари районлашган навлар, очиқ айтиш керак, тезпишар эмас. Кўриниб турибдики, ана шундай сабаблар кўпнавлиликни келтириб чиқаради.

Қ. АБДУҲАКИМОВ — Аслида кўпнавлиликка селекционерлар айбдорми?

А. ЭГАМБЕРДИЕВ — Бу муҳим масала. Ҳамма гап яхши уруғда. Шу боис мен навларни айсберг — музли тоғларнинг чўққисига қиёслагим келади. Навнинг юқори (ўртаси десак ҳам бўлади) қисмига атроф муҳит, айниқса пестицидлар ва минерал ўғитлар бевосита таъсир этади. Навнинг пастки қисми тупроқ билан боғлиқлиги аниқ. Демак, пестицидлар ишлатилиши тупроқни алькогол, таъбир жоиз бўлса, нашаванд қилиб қўяди. Бундан ташқари монокультура бизнинг кулфатимиз, офатимиз экан, у туфайли тупроқда мавжуд микроорганизмлар, гумус — чиринди таркиби камайиб кетади. Қолаверса, азотли ўғитлардан ноўрин, нотўғри фойдаланиш, органик моддаларни кам ишлатиш оқибатида микроэлементлар нисбати ҳам бузилади. Тупроқда бўладиган бундай ўзгаришлар тола сифатига таъсир этмай қолмайди. Айни пайтда биз яхши дефолиантларга эга эмаслигимизни очиқ айтишимиз керак.

Минерал ўғитлардан фойдаланиш хусусида ҳам бир оғиз гапирмоқчиман. Аслида минерал ўғитларни июль ойининг ўрталаригача ишлатиш мумкин. Бироқ кўпгина хўжаликларда мутахассисларнинг бу кўрсатмаларига амал қилинмайди. Бу ўринда селекционерларнинг айби бор, албатта.

П. КОЖЕВНИКОВ — Об-ҳаво яхши келган вақтда минерал ўғитларни бешинчи июлдан кейин ишлатиш мақсадга мувофиқ эмас. Бошқа пайтларда яна ўн кун кечикишга йўл қўйиш мумкин.

Ф. ВЕРХОТУРЦЕВ — Абдусамат Эгамбердиевич, бир нарсага эътиборни қаратишни истардим, кўп ҳолларда селекционерлар ўзлари яратган навларнинг кейинги «умри» билан қизиқишмайди...

А. ЭГАМБЕРДИЕВ — Буни селекционерлар ва уруғчилик мутахассисларининг пала-партишлиги деб қараш керак. Дарҳақиқат, селекционерлар илмий-тадқиқот ишларини тугатгач, уни Давлат синов комиссиясига топширадиларда, «ишим битди» деб ўйлайдилар. Ўзлари яратган навнинг тақдири билан қизиқмайдилар. Ҳатто янги нав толаси тўқимачилар талабини қондирадимийўқми, бу билан ҳам ишлари йўқ. Бу нотўғри, албатта. Селекционерлар ўз ишларини қайта-қайта текшириб, назорат этиб турмас эканлар, ишимизда мутлақо унум ҳам, сифат ҳам бўлмайди. СССР Давлат агросаноат комитети кўрсатмаси билан эндиликда селекционерлар ўзлари яратган навларини синов комиссиясига топширгунга қадар уни саралаш жараёнини амалга ошириш талаб этиляпти. Ҳар йили декабрь ойида институтимизда координацион кенгаш йиғилишини ўтказиш одат тусига киряпти. Унда ҳар бир янги нав муаллифи ўз иши хусусида ахборот беради ҳамда уни мутахассислар муҳокамасига ҳавола этади. Янги навни Давлат уруғ навларини синовдан ўтказиш тармоқларига тавсия этишдан олдин коллегиал муҳокамага қўйиш — яхши натижа бериши, шубҳасиз.

О. КРАТИРОВ — Мен шуни қўшимча қилмоқчи эдим. Бизда, дарҳақиқат, ҳозирги кунда пешқадам бўладиган навлар йўқ. СССР Енгил саноат министрлиги талабига кўра республикамиз асосан олти типли нав етказиб бериши керак. Албатта, атроф-муҳит, сув масалалари ҳам нав типининг юқори бўлишига сабаб бўлади. Қасалликка чидамли навлар олинишига ҳам тўсқинлик қилади. Қизиғи шундаки, бир хўжаликда бир неча хил навни экиш ҳукумат қарорларида аслида ман қилинган бўлса-да, бироқ бунга умуман амал қилинмайди. Хўжалик раҳбарлари айтдими, бўлинмаларда қанақа нав бўлишидан қатъи назар, суриштириб ўтирмай экилаверади.

Қ. АБДУҲАКИМОВ — Балки хўжалик раҳбарлари пахтанинг қайси навини ўзлари зонасида экиш афзаллигидан бехабардир.

А. ЭГАМБЕРДИЕВ — Ҳақиқатан ҳам, хўжалик раҳбарлари уруғ навларини синовдан ўтказиш тармоқларидаги ишлардан мутлақо бехабар бўлишади, ҳатто қизиқишмайди ҳам. Мабодо у ерда бу ерда янги навнинг дарагини эшитиб қолишса, унинг «кетига» тушишади. Ўша раҳбарлар ўз мустақил фикрига эга бўлмаганидан ва олимлар тавсиясига амал қилмаганидан шундай қилишади, шекилли.

Ф. ВЕРХОТУРЦЕВ — Менимча, қишлоқ хўжалигида меҳнат унумдорлигини оширмай туриб, ҳеч нарсага эришиб бўлмайди. Шу боисдан меҳнат унумдорлиги барқарор бўлишини таъминлаш лозим. Ўшанда хўжаликлар иқтисодий тараққиёти ўсган ва тўқимачилар талабини қондира оладиган навлар яратилган бўларди...

Ҳ. РАҲИМОВ — Гапингизни бўлганим учун узр, кўпнавлиликнинг асосий сабабини мен плансиз асосда иш юритишда деб биламан. Аслида ҳамма нарса шунга боғлиқ. Назаримда, кейинги пайтларда биз шунчалар қуюшқондан чиқиб кетдикки, хўжаликлар истаган навларини экадиган бўлиб қолдилар.

Мутахассисларнинг фикрича, республикамиз областларида, район ва хўжаликларда турли навларнинг экилиши ва бир неча ғўза навлари ҳосилини битта пахта тозалаш заводларига топширилиши туфайли уни сақлаш, тозалаш жараёнида чигитлар аралашиб кетяпти ва ғўза навларининг навдорлиги пасаймоқда. Натижада пахта ҳосилининг сифатига путур етяпти. Селекционерларнинг 10-15 йил давомида машаққат билан яратган навлари «умри қисқариб», ишлаб чиқаришда ўз ўрнини тополмаётир. Бунинг сабаби нимада? Бу навларнинг биологик хусусияти ва уларнинг толаси типига қараб маълум тупроқ ва иқлимий шароитларга жойлаштириш қонуниятига риоя қилинмаётганлигидандир.

Маълумки, ғўзанинг янги навларини, ҳар бир регион учун серҳосил, сифатли тола берадиган, тезпишар, вилть ва қишлоқ хўжалиги зараркунандалари, касалликларга чидамли навларни илмий асосда танлаб берувчи давлат уруғ навларини синовдан ўтказиш тармоғининг участкалари мавжуд. Бу участкалар ҳар бир областда 2-3 тадан бўлиб, область доирасидаги барча иқлимий шароитларни ҳисобга олган ҳолда жойлаштирилган. Бироқ, сўнгги йилларда бу инспектуранинг навларни маълум шароитда районлаштириш ҳақидаги қарорига айрим область ва районларда амал қилинмаётир. Бундан ташқари навларни районлаштиришни уруғчилик қоидаларига риоя қилган ҳолда ташкил этиш ҳақидаги қарор ва буйруқлар ҳам бажарилмаётир. Натижада республикамизда 20 дан ортиқ, областларда ўн ва ундан зиёд, районларда 5-6 тадан ғўза навлари экилмоқда. Биргина Андижон областида 1987 йил 10 та, 1988 йил 11 та пахта нави экилди. Избоскан, Андижон, Жалолқудуқ, Олтинкўл ва Хўжаобод районларида 4-6 тадан нав экилганлигини қандай тушуниш мумкин. Ўтган йилги ҳосилдан биргина Пойтуғ пахта заводида 7 хил ғўза навининг пахтаси — «Андижон-60», «Андижон-13», «Андижон-9», «С-6524», «Қирғизистон-3», «Фарғона-2» ва «Фарғона-3» навларининг пахтаси ишланган. Қўқонқишлоқ пахта тозалаш заводида ҳам шундай ҳол юз берди.

Пахта тозалаш заводларининг ҳам техник пахта, ҳам уруғлик пахта тозалашларини ҳисобга олсак, у ҳолда ҳар хил навлар пахтаси ва улар чигитининг аралашиб кетмаслиги олдини олиш мумкинми? Бунинг иложи йўқ. Лекин бундай ҳолларга барҳам бериш керак. Бунинг учун уруғлик пахта чигитини ажратадиган ихтисослаштирилган завод даркор.

Кўпгина район ва хўжалик раҳбарлари янги навни бир йилгина синаб кўришади-да, янаги йилда эса уни ўзгартирмоқдалар. Бир шароитда етиштирилган чигит иккинчи бир регионда экилса, ўша йили мўл ва сифатли ҳосил бермаслиги мумкин. Шунинг учун навни камида 2-3 йил экиб синаб кўрилса мақсадга мувофиқ бўлур эди.

П. КОЖЕВНИКОВ — Ўртоқлар, биз коинотда космик ракета ичида пахта ўстиряпмиз-у, бироқ замин бағрида етиштираётган «оқ олтин»имиз ҳақида, унинг республика экономикасидаги муҳим аҳамияти ҳақида кам қайғуряпмиз, чоғи. Чунончи Сурхондарё, Қашқадарё областлари ингичка толали пахта навига зўр беришяпти. Янги яратилган навларга нисбатан координацион кенгаш йиғилишларида қаттиққўллик қилмаймиз, синов пайтларида энг яхши навлар танлаб олинмайди. Шунинг учун ҳам конкурсбоп навлар йўқ ҳисоби.

Бу ўринда «Союзхлопок» илмий ишлаб чиқариш бирлашмасининг Андижондаги филиали хусусида тўхташ жоиздир. Филиалдагилар ўз ишига масъулият билан қарамайдилар. Мана, деҳқонлар «Андижон-13» навини экишди. Бироқ у яхши натижа бермади. Нав ёмонлиги учун эмас, балки филиал ходимлари ва республика Давлат агросаноат комитети раҳбарлари бу ишни охирига етказишмади. Қолаверса, мазкур навнинг агротехник қоидаларини хўжалик раҳбарларига тушунтириб бермадилар. Шу боисдан ҳам область пахта тайёрлаш планини бажара олмади. Қизиғи шундаки, ўтган йили шу навдан 20 минг гектар ерга экилган бўлса, бу йил 9 минг гектар майдонга экиш мўлжалланган. Ахир бу орқага кетиш эмасми? Яна бир мисол: «АН-402» навини экмаслик тўғрисида ўтган йили кўрсатма бўлганди. Аммо уни бу йил 103 минг гектар ерга экиш мўлжалланган. Ана шунинг учун ҳам давлат комиссияси инспектураси янаям қаттиқроқ ишлаши керак. Агар ҳар бир область агросаноат бирлашмаси бизга «шерик» сифатида жойларда экилаётган навлар хусусида вақтида аниқ маълумотлар бериб турса, ишимизда амалий силжиш бўларди.

Ш. ҚАРИМОВ — Мутахассисларнинг тавсияларини тинглаб туриб, хўжалигимизда юз берган воқеани эсладим. 1983—1984 йилгача совхозимизда «Тошкент-1» нави экиб келинарди. Бироқ 1984 йилга келиб, навлар турли сабабларга кўра қоришиб кетди. Натижада, хўжалик қийин аҳволга тушиб қолди. Совхозимиздаги тажриба участкамизда «АН-Боёвут-2», «Қизилравот», «Оқ олтин», «Октябрь-60», «С-4880» навларини экиб синаб кўрдик. Икки йиллик синовдан сўнг мутахассисларимиз томонидан «АН-Боёвут-2» нави танлаб олинди ва 1984 йили ўзимизни ўзимиз уруғ билан таъминлаш мақсадида экин майдонларимизни кенгайтирдик. Келаси йили эса хўжалигимизнинг барча ерига шу нав экилди. Бахтимизни қарангки, пахта тайёрлаш планини областда биринчилар қатори бажариб, ғоят катта фойда билан якунладик.

Хурсандчилигимиз узоққа бормади. 1986 йилда ҳам шу навни экмоқчи бўлдик. Аммо чигитнинг оғирлиги ғоят енгил эди. (Минг дона уруғнинг оғирлиги 89 граммни ташкил этарди). Демак, бундан кўнгилдагидек ҳосил олиб бўлмайди, деган хулосага келиб, биз «С—4880» навини танладик. Аммо қўшни хўжаликлар «АН—Боёвут—2» навини экамиз, деб қатъий туриб олишди. Натижада бу навни экқан хўжаликларнинг пахта тайёрлаш плани ярим йўлда қолиб кетди.

Бу тажрибадан келиб чиқиб, шуларни қайд этмоқчиман. Республикамизда навлар яратишга берилиб, уруғчилик ҳақида сира қайғурмай қўйдик. Уруғчиликда ва уруғларни жойлаштиришда бошбашдоқлик ҳукм сурди. Бир мисол келтириб ўтай: бугунги кунда Чиноз пахта тозалаш заводи уруғни туксизлантириб берса, Оққўрғон пахта тозалаш заводи эса дорилаётир. Бу қанча-қанча сарсонгарчилик, моддий зарар келтириш эмасми? Бу икки районда уч-тўрт пахта нави экилмоқда. Ўтган йил якунидан маълумки, кўпнавлилик, уруғни сақлашдаги ва тайёрлашдаги интизомсизлилик туфайли келиб чиқаётир. Бу тадбирлар устидан қатъий назорат ўрнатишнинг вақти етди. Мен ҳар бир регионда бир ёки нари борса икки нав экилиши, селекционерлар ва шу ишга доир мутахассислар бу навни яхшилаш учун бутун куч-имкониятларини ишга солиши зарур, деб ўйлайман.

А. ЭГАМБЕРДИЕВ — Яқин йилларда биз «Наманган» навини экишни тавсия этамиз. У бешинчи тип тола беради. Кези келганда шуни ҳам айтиш керакки, бош агроном ўртоқ Каримов таъкидлаганидек, бизда уруғчилик масаласи анча чатоқ. Айниқса, элита уруғи тайёрлаш борасида талай камчиликлар мавжуд. Ихтисослашган хўжаликлар элита уруғи тайёрлашга мослаштирилмаган. Бу уруғ асосан пахта тозалаш заводларида тозаланиб тайёрланади. Бироқ, бу муҳим ишга кам эътибор берилади. Сабабларидан бири шундаки, уруғлик чигит тайёрлашга ҳам, техник чигит тайёрлашга ҳам тўланаётган ҳақ ўртасида деярли фарқ йўқ. Лекин уруғлик чигит тайёрлаганда ишлаб чиқариш анча паст. Технологик талаблар эса юқорироқ бўлади. Содда қилиб айтганда, пахта тозалаш заводларининг ишчилари бундан манфаатдор эмас. Республика Давлат агросаноат комитетининг раҳбарлари бу ҳақда ўйлаб кўришса яхши бўларди. Ахир сара уруғ пахта ҳосилдорлигининг асоси-ку.

Ф. ВЕРХОТУРЦЕВ — Уруғчилик масаласидаям Ҳусниддин Раҳимов таъкидлаганидек, план асосида иш қилиш муҳим ўрин эгаллайди.

Т. РАҲИМОВ — Бу ерда гапирилаётган масалаларнинг бари менимча, бизда ишлаш, умуман иш маданияти ҳали анча пастлигини кўрсатиб турибди. Яратилаётган, экилаётган навлар, уларнинг тола сифати жиҳатидан деярли ҳар йили истеъмолчилардан рекламациялар, эътирозлар оламиз. Устига-устак, тўқимачилар талабини қондира олмаяпмиз. Кузатишларга қараганда пахта экиладиган чет мамлакатларда пахта маҳсулоти сертификациядан ўтмасдан мутлақо қўлланмайди. Бу шуни кўрсатадики, биз ҳам ишнинг шу услубини ўзимизга татбиқ этишимиз керак. Шу маънода агросаноат комплексида қилинадиган ишларни жамлайдиган марказ ташкил қилиш зарур, деб ўйлаймиз. Бунда дейлик агроном ўз дардини айтса, уруғчилик бўйича мутахассис энг яхши сара уруғини тавсия этса, селекционер яратган навини таклиф этса ва ҳоказо. Шу тариқа ҳар томондан ўйланган, пишиқ-пухта лойиҳа стол устига қўйилса-да ва муҳокама қилинса. Айтиш мумкинки, ижодий рақобат туфайли яхши уруғ ёки сара нав танлаб олинади. Хўш, бунинг нимаси ёмон? Қолаверса, ҳозир пахта экиладиган ерлар майдонини қисқартириш масаласи ўртага ташланяпти. Буни унумсиз ерлар ҳисобига қилиш керак. Уни ҳам марказнинг координацион кенгашида шу соҳанинг мутахассислари маслаҳати билан ҳал қилинса. Бундай марказлар пахта экадиган чет эл мамлекатларида аввалдан бор. Фақат ишга биргаликда киришишимиз, уни мунтазам амалга оширишимиз, бунинг учун сизларнинг ёрдамингиз керак.

Ш. КАРИМОВ — Агар буни амалга оширолсак, жуда яхши бўларди.

Ҳ. РАҲИМОВ — Дарҳақиқат, яхши иш. Заводлар масаласини ҳам ҳал қилса яхши бўлардими? Чунки айни пайтда уруғ тайёрлаб берадиган биронта махсус заводга эга эмасмиз-да.

Т. РАҲИМОВ — Биз заводларни шу нуқтаи назар билан аттестациядан ўтказишга тайёрмиз. Ишимизга нафи тегса бас.

А. ЭГАМБЕРДИЕВ — Заводлар масаласида шуни айтмоқчи эдимки, махсус завод ёки цехлар жуда керак. Биласизми, уруғ тайёрланаётганда кўп ҳолда турли навлар қўшилиб кетади.

Ҳ. РАҲИМОВ — Ҳаммаси яхши-я, бироқ бу ишларни юқори малакали мутахассисларсиз қилиб бўлмайди. Бир пайтлар олий ўқув юртлари билан алоқамиз жуда яхши эди. Ҳозир-чи? Менимча, талабаларни лабораторияларга, илмий-тадқиқот институтларига жалб этишимиз керак. Буни бежиз таъкидлаётганим йўқ. Пахта уруғчилигининг ёмонлиги айрим мутахассислар савиясининг пастлигидандир. Натижада элита уруғи экилган майдонларга кузатувни ўтказиш, навга хос бўлмаган ўсимликларни олиб ташлаш, умуман уруғчиликдаги барча тадбирий чоралар сифатсизлиги натижасида республикамизда етиштирилаётган айрим элита чигитнинг нафдорлиги талабга жавоб бермаётир. Чунки биз мутахассисларни танлаш ва жой-жойига қўйиш билан етарли шуғулланмаяпмиз. Натижада, уруғчи агроном маълумотига эга бўлмаган ходимлар элита хўжалигида, уруғчилик лабораторияларида ишламоқдалар. Мутахассисларни танлаш, тайёрлаш ва жой-жойига қўйиш иши билан аввалгидек республика Давлат агросаноат комитети шуғулланса яхши натижа берар эди.

Масалан, Тошкент қишлоқ хўжалиги институтини битириб чиқаётган уруғчи-агрономлардан тўғри фойдаланмаётирмиз. Чунки, бу иш ўта мураккаб, синчковликни талаб этади, бироқ уларга деярли ҳеч қандай шароит яратилмаяпти. Шунинг учун ҳам улар хоҳлаган жойларида ишламоқдалар. Ёш уруғчи мутахассислар албатта ўзларининг касби бўйича ишлашлари чора-тадбирларини кўриш керак. Бу ишни тезроқ ҳал қилиш мақсадида институтимизда тайёрлов курсларини ташкил этиш мақсадга мувофиқдир.

Ф. ВЕРХОТУРЦЕВ — Бунинг учун ўша лабораторияларимиз замонавий техника асбоб-ускуналарига бой бўлиши керак. Бизда эса аҳвол тескари. Гоҳо оддий ўлчов, солиштириш ишларини ҳам қўлда бажаришга тўғри келади. Бу билан иш битадими?

Қ. АБДУҲАКИМОВ — Мен Тўлқин Назирович фикрларини тўла қўллаб-қувватлайман. Бир неча йиллик маҳнат фаолиятимиз шуни кўрсатдики, ҳақиқатан ҳам республикамизда агросаноат комплекси масалаларини ҳал қиладиган ягона марказ жуда зарур. Пахтачиликдаги ҳозирги рўй берган аҳволни назарда тутиб, бизнинг марказимизда «Пахта сифатини назорат қилиш ва бошқаришнинг ягона, яхлит автоматлаштирилган программаси» ишлаб чиқилди. Мазкур программанинг бажарилиши агросаноат пахтачилик комплекси муаммоларини ҳал этишга «бел боғлаган» барча мутахассислар, хўжаликлар кучини биргаликда сарф этишни тақозо қилади. Кўпгина чет эл мамлакатларида пахта етиштириш бўйича илмий-тадқиқот ишлари натижалари амалиётга кенг жорий этилган. Шу боисдан пахта ва пахта маҳсулотлари етказиб беришдан олинадиган фойда юқори. Масалан, Хитойда пахтани кўчат сифатида ёки плёнка остида етиштириш усули кенг қўлланиляпти. Ҳиндистон ғўзанинг гибрид навлари асосида пахта етказиб беради. Шу туфайли пахтанинг ҳосилдорлиги 60—80 центнерга етмоқда. Бу — йилига 2—3 ҳосил олиш дегани эмасми? Исроилда эса ғўзани томчи усулида суғориш ва комплекс механизация асосида пахтадан юқори ҳосил олинмоқда. Америка Қўшма Штатлари ва бошқа қатор мамлакатларда ишлаб чиқаришнинг турли тармоғини ахборот билан таъминлаш масаласи юқори даражада дейиш мумкин. Телекоммуникация воситасидан фойдаланиб, фермер, тўқимачи... ва ҳоказолар компьютер орқали ўзини қизиқтирган ахборотни тавсия тариқасида олади. Ғўзанинг нави, толасининг сифати, унинг ҳосилдорлиги, агротехника қоидалари, жаҳон бозоридаги нархи ҳақидаги маълумотларга қизиқсангиз бир зумда аниқлашингиз мумкин. Бизда эса пахта сифатини аниқлаб берадиган машина-механизмлар, асбоб-ускуналар 30-йиллардан буён янгиланмаган, десак хато бўлмас. Шуларни назарда тутиб, республикада, Тошкент шаҳрида пахта маҳсулоти сифатини аниқлаб берадиган ягона марказ ташкил этилган. Энди эса кечиктирмай Иттифоқимизда қўлланадиган пахта классификациясини халқаро стандартлар талаби асосида қайта кўриб чиқиш лозим. Шу билан бирга агросаноат комплекси бўйича қандай маълумот керак бўлса, мутахассис уни олиш имкониятига эга бўла оладиган «Ахборот банки» ташкил этиш мақсадга мувофиқдир.

Селекция ва уруғчилик муаммоларини яқин орада бартараф этиш мушкуллигини давра суҳбати иштирокчилари рўй-рост таъкидлаб ўтдилар. Уруғчиликдаги бундай ташвишли ҳолат пахтачиликда бу тармоқнинг ролига етарли эътибор берилмаётганлиги, уруғчиликдаги илмий асосланган қоидалардан чекинилаётганлиги ҳамда давлат интизомининг бўшашиб кетганлиги оқибатида рўй бераётир. Пахта сифатини ошириш эса мутахассиснинг ҳам, олимнинг ҳам, пахтакорнинг ҳам сабот билан изланиши ва меҳнатига боғлиқ.

Олим ва мутахассисларнинг тавсиялари, яратаётган навлари амалиётда қандай қўлланилмоқда? Бугунги навлар ва уруғлар сифати пахтакорга маъқулми? Улар замон талаблари даражасидами?

Сизларнинг пахтачилик муаммолари, тажриба, изланишларингиз, йўл қўйилаётган нуқсонлар ҳақидаги ўз фикр-мулоҳазаларингизни кутамиз, азиз пахтакорлар!

Давра суҳбатини махсус мухбирларимиз М. ПИРМАТОВ, У. ФАЙЗИЕВА ёзиб олди.

• Таклифлар • Мулоҳазалар • Тавсиялар

✦ Деярли 50 йиллик илмий маълумотларга асосланиб, келажакни кўзлаган ҳолда агросаноат пахта комплексининг илмий асосланган концепциясини ишлаб чиқиш зарур.

✦ Уруғлик етиштиришни илмий ягона марказга айлантириш керак. Пахта уруғчилигини тўла хўжалик ҳисобига ўтказиш зарур.

✦ Пахта уруғчилигидаги бошбошдоқлик муҳокама қилиниши ва аҳволни ўнглаш учун қатъий чоралар кўрилиши шарт. Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети ва унинг жойлардаги бўлинмалари фаолиятига уруғчилик масалаларига алоқасиз ва мутахассис бўлмаган шахсларнинг аралашувига йўл қўйилмаслиги лозим. Шу билан бирга хўжаликларда бир неча пахта навларини ва районлаштирилмаган навларни экишга йўл қўйилмаслик даркор.

✦ Пахтачиликда навни янгилаш бўйича беш йиллик схема тикланиши шарт. Элита хўжалиги ва уруғчиликни концентрациялаш системаси сонини қисқартириш; уруғчилик билан шуғулланадиган мутахассисларнинг моддий ва социал таъминотини ошириш керак.

✦ Республика Давлат агросаноат комитетида уруғни ишлаб чиқариш, экишга тайёрлаш ва пахта навларини районлаштириш бўйича мустақил бўлинма, область агросаноат комитетларида пахта уруғчилиги бўйича бўлим тикланиши зарур.

✦ Йиғиладиган уруғлик чигитнинг сифатига қараб ҳақ тўлашни жорий этиш лозим.

✦ Хўжаликларнинг бир неча нав пахта экишини чеклаш мақсадида уларга етиштирилган ҳосил учун энг арзон нав нархи бўйича ҳақ тўлаш керак. Пахта навларини аралаштириб топшираётган хўжаликларга нисбатан моддий жавобгарлик чораларини ишлаб чиқиш ва қўллаш зарур.

✦ Тошкент шаҳрида ташкил этилган Бутуниттифоқ пахта синовларини ўтказиш ва сертификация қилиш маркази зиммасига тармоқлараро пахта маҳсулоти сифатини баҳолайдиган вазифани юклаш керак.

Ахборот

Арманистон фондига

Қардош арман халқининг бошига тушган оғир кулфат «Ўзбекгидрогеология» ишлаб чиқариш бирлашмаси ишчи-хизматчилари, инженер-техник ходимлари қалбини ҳам ларзага солди. Улар арман биродарлари билан бир тан-бир жон эканликларини, қўлларидан келганча қардошлик ёрдами кўрсатишга тайёр эканликларини билдирдилар.

Бирлашмага қарашли Мирзачўл ва Тошкент гидрогеология экспедициялари хизматчилари икки кунлик, қолган экспедициялар эса бир кунлик иш ҳақларини 700412-счётига ўтказдилар. Бундан ташқари бирлашма маданий-маиший ривожлантириш фондидан 25 минг сўм, социалистик мусобақа ғолибларига ажратилган фонддан 25 минг сўм, иш ҳақи фондидан 34 минг 600 сўм жами 84 минг 600 сўм Арманистон фондига ўтказилди.

М. КОМИЛХЎЖАЕВА.

«Гулшан»

Маҳалламиздаги хотин-қизлар клубига шундай ном бердик. Унга маҳалла хотин-қизлар кенгашининг раиси У. Норхўжаева бош. Актив жамоатчи хотин-қизлардан М. Мамадалиева, М. Юсупова, М. Ҳакимова, С. Ҳамроева ва Н. Маткаримовалар клубга аъзо бўлиб киришган. Улар маҳаллада ўтказилаётган олтин ва кумуш тўйлар, комсомол тўйлари, келин-куёвларнинг ЗАГСдан ўтиши, чақалоқларга исм қўйиш каби ажойиб маросимларни ўтказишга бош-қош бўлиб келмоқдалар.

Маҳалламизнинг номи «Маданият» деб аталади. Унда ўтказилаётган ранг-баранг учрашувларни ташкил этишда ҳам клуб катта роль ўйнамоқда. Маҳалла хотин-қизлари СССР халқ артистлари Тамарахоним, Ҳалима Носирова, Сора Эшонтўраева каби санъат ва маданият арбоблари билан учрашувларни ҳаяжон билан эслайдилар.

М. ФОЗИЛОВА,
Сергели райони.

Туркияда нашр этилди

Туркия ёзувчилар союзи серқуёш республикамиз ёзувчилар союзи билан яқиндан алоқа боғлаб келади. Ўзбек адибларининг Анқарада чоп этилган китоби бу ҳамкорликнинг ўзига хос самарасидир. «Қардош Ўзбекистон шеърий антологияси» деб номланган бу китобни Ирфан Унвен Насраттин ўғли турк тилига ўгириб нашр эттирди. Бу унинг 38-китобидир.

Шеърий антология китобига Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий, Ғафур Ғулом, Ойбек, Уйғун, Ҳамид Олимжон, Усмон Носир, Мақсуд Шайхзода, Собир Абдулла, Миртемир, Рамз Бобожон, Шукрулло, Саида Зуннунова, Зулфия, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Омон Матчон, Гулчеҳра Нуруллаева, Ойдин Ҳожиева каби шоирлар билан бирга ёш қаламкашларнинг шеърлари ҳам киритилган.

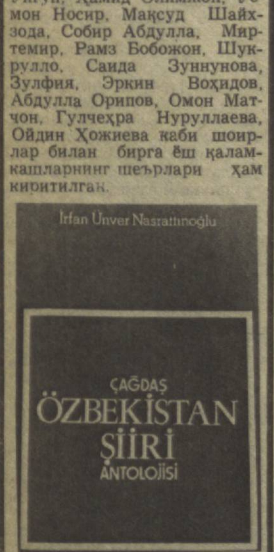

• Қардошлар ижодидан •

Она тупроқ

«Эл» деган сўз жуфтлашади «ер» билан,
Талай оқин исботлади шеър билан.
Шеър, қофия тўзди, ер-чи — тўзмади,
Ҳар оқиннинг дилида ўт қўзғади.

Мен ҳам айтдим туққан ерим, элим деб,
Айтажакман тўхтатгунча ўлим кеп.
Айтажакман, айтаверай тингунча,
Айтаверай қоқ ёрилиб сингунча.

Оққан тери, томган қони бобомнинг,
Тўккан сути ва кўз ёши онамнинг, —
Майса бўлиб қоплаб ётса даламни,
Севмай уни, айтинг, ахир, қолайми!

Ер ўғлиман, шу заминдир Ватаним,
Яхши билдим — қисқа умр ўтарин.
Яхши билдим — умр қизиқ эканин,
Мен ҳам унга эргашганча кетайин.

Ер ўғлиман, шу заминдир диёрим,
Мен ҳам ёқдим ҳаётнинг бир чироғин.
Сўнмаса бас ёққан ўша чироғим,
Шудир фақат тақдиримдан сўроғим.

Ер ўғлиман, шу тупроқдир юрт, Ватан,
Ер чорласа, мен тупроққа кетаман.
Қайтиб берай юрагимни, жонимни,
Қайтиб берай оловимни, қонимни.

Фақат, сен тирик жон, ерни сева бил,
Ифлос қилмай, пок ва тоза юра бил.
Тўзмаса бас бизлар қазган ариқлар,
Сўнмаса бас ёққан чироқ-ёруғлар.

Эҳтиёт бўл баҳор чоғи гулларга,
Янчиб қўйма бирортасин — юрарда.
Шу гулларнинг бири, балки, мендирман,
Сендан меҳру шафқат кутаётгандирман...

Ёшлик ҳақида

Қизиқдир ёшликнинг қилиғи,
Ёниқдир доимо юраги.
Оламга унинг бир ўзи
Эгадай бўлиб юради.

Гап-сўзи нақ ёзнинг ўзидай,
Оловдир, йўқ совуқ-салқини.
Кўзлари қуёшнинг кўзидай,
Ундан-да тафтлироқ ёлқини!

Сиртдан сал соддадай ва лекин,
Вужуди — тўла куч ва сабот.

Абдулла ТОЖИБОЕВ.

Қозоғистон ССР халқ ёзувчиси, Абай номидаги республика Давлат мукофотининг лауреати, моҳир драматург, олим, ўзбек адабиётининг яқин дўсти Абдулла Тожибоев 80 ёшга тўлди. Қуйида унинг ижодидан янги таржималарни ўқийсиз.

Орзулар йўлида интилар,
Ҳамроҳи ишонч ва эътиқод.

Кунга ҳам ошиқ у, ойга ҳам,
Севгисиз бир қадам жилмайди.
Бу қадим, бу улкан дунёда
Хатарлар борлигин билмайди.

Топса бас, севимли ёрини,
Парвозлар қилади фазода.
Топмаса у маъюс юради,
Оҳ чекиб ҳижронда — азобда.

Қизиқдир ёшликнинг қилиғи,
Ёниқдир доимо юраги.
Оламга унинг бир ўзи
Эгадай бўлиб юради...

Олтиликлар

Кўкни кўрдим, кўкламга етдим яна,
Бир сеҳрдан суюниб кетдим яна:
Қоратўрғай чақирди деразамдан,
Ўрнимдан енгилгина турдим, мана.
Суюндим-у, бироқ ёшга тўлди кўзим —
Бу кўкламга етолмади қанча дўстим...

* * *

Етим бўлиб ҳам кўрдим, онасиз мен,
Ҳар кимга бир мўлтираб, чорасиз мен.
Бироқ туққан юртимнинг қучоғида
Қолганим йўқ яланғоч, чорасиз мен.
Сувин ичдим, ёпиндим гулу япроқ,
Юрагимни иситди она тупроқ.

* * *

Севсам деймаи юртимни элдан ўзиб,
Куйлайверсам тингунча қўлда созим.
Ишонтирмас одамни ёлғон сўзлар,
Ишқ учун ёниб турган сўзлар лозим.

*

Юрагимда бормикан ёлғон сўзлар —
Ханжар билан қоқ ёриб кўринг сизлар...

* * *

Дўмбирада кўп куй бор — чертилмаган,
Дил қаърида кўп сир бор — айтилмаган.
Қўшиқ қанча — осмонда чарх урмаган,
Ранглар қанча — гул бўлиб очилмаган.
Шулар барн ўтади билинмасдан,
Ёнмаган ўт яллиғи қолмас эсда...

* * *

От югурса мақтаймиз — тулпорим деб,
Қуш учирсак мақтаймиз — шунқорим деб.
Эпчил бўлса мақтаймиз йигитни ҳам,
Кўринг, ана, полвонларнинг полвони деб.
Бироқ, йигит, эҳтиёт бўл энди ҳар кез,
Сени отмай қўймайди пойлаган кўз...

* * *

Уй оқизиб олиб кетса оқиш билан,
Етолмайсан дулдул отда чопиш билан.
Одамнинг кўнглидаги пушаймони
Келишолмай ётади номус билан.
Шундай дамда тунги уйқу бузилади,
Ундайларга ўлим ҳам қизиқади.

* * *

Хўр бўлмайин десанг гар умрингда ҳеч,
Ёмон ният ётмасин кўнглингда ҳеч.
Қувонма, фалон киши йиғлади деб,
Бахтиёр кўринмоққа уринма ҳеч.
Бахтли бўлиб кўринмоқ осон бугун,
Кулги бўлиб қолмагин эрта-индин.

Қозоқчадан Музаффар АҲМЕДОВ таржималари.

• Жанговар атеизм учун

«НАЖОТТАЛАБ» ЗИЁРАТЧИЛАР

ЁКИ БУЛОҚ СУВИНИНГ ШИФОБАХШ ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УНИНГ ИЛОҲИЕТГА ДАХЛСИЗЛИГИ ҲАҚИДА

Ҳаво иссиқ. «Иммат бобо» атрофида ҳарқачонгидан ҳам одам гавжум. Улар турли дардга шифо излаб бу ерга келишган. Айниқса гўдакли оналар билан фарзандталаб аёллар кўп. Шу пайт бир енгил машинада уч-тўрт милиция ходими, кетидан эса чинқирганча ўт ўчириш машинаси келиб тўхтади. Ўт ўчирувчилар шлангларни одамларга қаратиб сув сепа бошладилар. Қий-чув, тўполон бошланди. Ёш-яланглар қочиб қолишди. Қари-қартанглар нима қиларини билмай гаранг, улардан баъзилари қарғанди, баъзилари қаттиқ ранжиди. «Иммат бобо» шайхи эса нажотталаб зиёратчилар олиб келган эчки-улоқ, хўроз-товуқ, тугунчалар, хайр-эҳсон, назр-ниёзларга ҳам қарамай тўғри келган томонга ўзини урди. Киров районидаги Рапқон қишлоғи этагида жойлашган «Шайтон кўл» массивидаги «Иммат бобо»да юз берган бу воқеага анча бўлди.

Бу район раҳбарларидан бирининг эскилик сарқитларига қарши курашда ва атеистик тарбияда жанговарлик кўрсатишдаги «янгича кашфиёт»и эди. Атеистик тарбия ва тарғибот ишларини олиб боришда эҳтиёткорлик ва тадбиркорлик кўрсатиш, кишилар шахсиятини оёқ ости қилмай иш олиб бориш каби муҳим принципларнинг бузилганлиги кишилар қалбини оғритди.

Юқоридаги воқеа бўлиб ўтганидан кейинги куни «Москва» колхози раиси Мамаюнус ака Мадаминов пахта далаларини айланиб «Иммат бобо» олдидан чиқди. Шайх кўринмади-ю воқеадан хабардор раис тўсатдан хаёлига келган фикрдан қувониб кетди...

Қадимги пайтда «Шайтон кўл» массиви ўрнида кичик кўл бўлган. Атрофлари ёввойи жийдазор, бир чеккада суви шифобахш булоқ қайнаган. Булоққа ихлос қўйганлар кўп эди. Шунинг учун ҳам булоқ атрофига шайхлар ин қуришган. Қачондир булоққа келганлардан Иммат деган мўйсафид қаттиқ бетоб бўлиб шу ерда вафот этади. Кимдир унга гуваладан кичик уйдай қилиб қабр қуради. Вақт ўтиши билан эса булоқ кўзи ёпилиб кетади. Бора-бора нажот излаб келганларга шайхлар дуо ўқишадиган, дардларига «худонинг ўзи шифо бериши»дан каромат қиладиган бўлишади.

Шу куни раис правлениега қайтгач, кенгаш ўтказиб «Иммат бобо» ёнидан алоҳида жой ажратиб, профилакторий қуриш зарурлигини айтди. Ажратилган жойга эллик ўринга мўлжалланган профилакторий, сал нарироқда эса ўнта ваннали муолажа корпуси қурилди. 150 ўринли ошхона, 300 ўринга мўлжалланган клуб қурилиши бошланди. Профилакторийга райондаги тажрибали врач Абдужамбил Абдуллаев таклиф этилиб, қолган ишларни давом эттириш топширилди. Шундай қилиб, 1981 йили «Иммат бобо»да колхозчилар учун «Рапқон» профилакторийси ишга тушди. Профилакторийда «Чимён» санаторийсидан минерал сув ташиб келиниб, таянч-ҳаракат органларининг шамоллаш касалликларига чалинган кишиларни даволаш йўлга қўйилди.

Бир куни колхозчилардан бири Мамаюнус акага учрашиб, бир кунга жавоб беришини сўрайди, қўшни Тожикистондаги туз конига тушиб келса, оёғининг боди шифо топишини айтади. Раис розилик беради. Лекин профилакторий бош врачини чақириб, одамларни овора қилмай, Тожикистоннинг Ашт районидан тузли балчиқни профилакторий ҳовлисига олиб келиб, зарур бўлса шу ернинг ўзида даволашни йўлга қўйишни таклиф қилади.

— Профилакторийга ташиб келтирилаётган олтингугурт-водородли сув ва тузли балчиқ ёрдамида ҳозирча йилига 750 асоратли касалликлар, бефарзандлик ва бодга чалинган кишиларни даволаш ишларини амалга оширяпмиз, — дейди бош врач А. Абдуллаев. — Профилакторий замонавий физиотерапия асбоб ва ускуналари билан ҳам жиҳозланган. Ҳозир бу ерда «Узколхоззздравница» республика бирлашмаси профилакторийни яна 105 ўринга кенгайтириш ишларини олиб боряпти.

Яқинда нефтчи мутахассислар «Рапқон» санаторийсидан сал нарироқда «Искра» колхози территориясида қазиш ишлари олиб бораётганларида қизиқ воқеанинг гувоҳи бўлишди. Қазилган жойдан нефть ўрнига 60 даражада иссиқ минерал сув отилиб чиқди. Сув таркиби жиҳатдан «Трусковец» санаторийси сувидан қолишмас экан. Демак, бир пайтлар «Шайтон кўл» массивидаги булоқ кўзи беркилган-у лекин ўзи йўқолмаган. Зудлик билан бу ерда «Узколхоззздравница»нинг 100 ўринга мўлжалланган ошқозон-ичак касалликларини даволовчи «Искра» санаторийси ишга туширилди.

КПСС Марказий Комитети қошидаги ижтимоий фанлар академияси илмий атеизм институти Тошкент филиали катта илмий ходими Турғунбой Саксоновнинг «Муқаддас жойлар» мавзуида олиб борган илмий изланишларида республикамиздаги ана шундай жойларнинг 60 процентида табиий манбалар — иссиқ минерал тузли булоқлар, шифобахш балчиқ, туз ва қум ғорлар ҳамда тоза ҳаволи дарахтзорлар мавжуд. Бироқ ҳалигача бу жойларни ўз тасарруфига оладиган бирор ташкилот йўқ.

Атеистик тарбия ва тарғибот ишлари билан шуғулланувчи ташкилотлар, жумладан, шифокорлар ҳам қуруқ лекция ўқишдан нари ўтолмаяптилар. «Узколхоззздравница» республика бирлашмаси раиси Раҳима Аминжонова шу ҳақда куйиниб гапирар экан, жумладан шундай деди:

— Республика бўйича 1358 ўринли 13 та колхозлараро санаторий, 1800 ўринли пионер лагери бор. Яна 8 та янги санаторий қуриш ишлари бажарилялти. 7 та шундай шифохонанинг лойиҳалари тайёрланмоқда. Имкониятимиз жуда катта. Лекин ундан оқилона фойдаланиш учун ҳар бир колхоз, совхоз раҳбари, жойлардаги соғлиқни сақлаш ташкилотлари, қолаверса СССР Соғлиқни сақлаш министрлигига қарашли «Геоминвод» экспедициясининг доимий ёрдами зарур. Чунки профилакторий ва санаторийларни шифобахш минерал сувли манбалар бор жойларга қуриш лозим.

Республикамизнинг Фарғона, Тошкент, Наманган, Қашқадарё, Сурхондарё ва бошқа областларида ҳам бир қанча «муқаддас жой»лар ҳамон бартараф этилганича йўқ. Мутасадди ташкилотлар, жамоатчи атеистлар уларни халққа хизмат қилувчи замонавий масканга айлантиришлари керак.

А. ЭРГАШЕВ,
Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш министрлиги республика «Саломатлик маркази» нинг врачи.

● КУЮНЧАК ГАЗЕТХОН МАКТУБИ

ТАЛАБИМИЗ ЕРДА ҚОЛАВЕРАДИМИ?

Кўп уринишлардан сўнг 1986 йилда Москва, Свердлов, Шайдуллаев номли кўчаларда истиқомат қилувчи аҳоли мамнун бўлган эди. Шу кўчаларда илк бор табиий газдан фойдаланила бошланди. Аммо ўтган йили айни қиш пайтида табиий газда узилишлар содир бўла бошлади. Афсуски, бу аҳвол 1989 йил бошидан яна давом этиб келмоқда.

Масалан, 1989 йил 2 январдан 22 январгача табиий газ худди шамчироқ сингари милтиллаб ёнадиган бўлиб қолди. Бир ўйланг, чойнакдаги чойни 1—1,5 соатда қайнатса, кишиларнинг аҳволи не кечади. Ўзингизга маълум, бу йил қиш нисбатан қаттиқроқ келди. Аксига олиб, кўпчилик хонадонларда уйлар газ билан иситилади.

Шу йил 5, 6, 7 январь кунлари юқорида номлари тилга олинган кўчаларда истиқомат қилувчи бир группа активлар ва ветеранлар билан Шаҳрихон шаҳар газлаштириш идораси бошлиғи Х. Мўминовга учрашиб, дардимизни айтдик. У киши яхшилаб эшитгач, 8 январь куни соат ўнда маҳалла активлари билан учрашишини айтди. Ваъдани қуюқ қилди. Аҳволнинг сабабларини ўша ерда тушунтириб беришини билдирди. Биз учрашув белгиланган куни соат ўндан то 16 гача Мўминовни кутдик. У эса келмади.

Шундан сўнг яна шу идорага, Москва район партия комитетига мурожаат қилдик. Тўғри, 17 январда Шайдуллаев ва Свердлов номли кўчаларда газ озгина кўпайди. Лекин бу кишилар эҳтиёжини қондира олмасди. Аммо Москва кўчасида аҳвол ўша-ўша.

Кимнингдир ўз ишига масъулиятсизлиги оқибатида маҳалла аҳли азият чекавердими?

О. МИРЗАЖОНОВ,
Москва райони.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ЎЗБЕКИСТОН ССР ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ ПРЕЗИДИУМИ

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг И. М. Мўминов номидаги Фалсафа ва ҳуқуқ институти директори вакант вазифасига

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Конкурсда фалсафа ёки юридик фанлари доктори илмий даражасига эга бўлганлар, ёши 60 дан ошмаган, Тошкент шаҳрида яшовчилар қатнашишлари мумкин.

Конкурсда қатнашиш учун қуйидаги ҳужжатлар топширилади: кадрларни ҳисобга олиш шахсий варақаси, 4 дона фотосурат, таржимаиҳол, олий ўқув юртини тугатгани, илмий даража берилганлиги ҳақидаги диплом нусхаси, меҳнат коллективи ёки бошқа ташкилотларнинг кандидатлик тавсияси ҳақидаги протоколи.

Кандидатликка тавсия этиш ҳуқуқи Ўзбекистон ССР Фанлар академияси президиумига, илмий бўлимлар, олимлар кенгаши, илмий ташкилотлар коллективлари, олий ўқув юртлари, илмий советлар, жамоатчилик, ассоциациялар томонидан берилади.

Ҳужжатларни топшириш муддати — эълон чиққан кундан бошлаб бир ой.

Ҳужжатлар қуйидаги адресга юборилади: 700000, ГСП, Тошкент шаҳар, Гоголь кўчаси, 70-уй. Фалсафа, экономика ва юридик фанлар бўлими.

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги
М. Қориёқубов номли ўзбек давлат филармонияси

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

6 февраль соат 19.30 да

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист
Зиёда МАДРАҲИМОВА
ХОНАНДА
Бахтиёр ТУЛАГАНОВ
ҲАЖВИЯ ИЖРОЧИСИ
РУСТАМ МИРЗАЛИЕВ
ИШТИРОКИДА

КОНЦЕРТ

Олдиндан билет сотиш кассаси очиқ.
Касса соат 10.00 дан 20.00 гача ишлайди.
Справкалар учун телефонлар: 44-35-91, 44-28-04, 44-35-84.

«ЎЗБЕККОНЦЕРТ»
В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДУСТЛИГИ САРОЙИДА
10 февраль соат 19.30 да
11, 12 февраль соат 16 ва 19.30 да
Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист
НАСИБА АБДУЛЛАЕВА
ва
«САМАРҚАНД»
ВОКАЛ-ЧОЛҒУ АНСАМБЛИНИНГ

КОНЦЕРТИ

(Янги программа)

Ансамблнинг бадиий раҳбари — Баҳром АБДУЛЛАЕВ.
Билетлар соат 14.00 дан сотилмоқда.

Ўзбекистон ССР Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитети бош рассом
ЛАВОЗИМИГА
КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Махсус маълумотга эга бўлган ва Тошкент шаҳрида прописқада турувчи кишилар конкурсда қатнаша олишлари мумкин.

Конкурс муддати — эълон чиққан кундан бошлаб бир ой.

Ҳужжатлар қуйидаги адресга шахсан тақдим этилади: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй, 2-қават, кадрлар бўлими. Телефон: 44-32-57.

●

СССР Давлат гидрометеорология комитети В. А. Бугаев номидаги
ЎРТА ОСИЁ ГИДРОМЕТЕОРОЛОГИЯ РЕГИОНАЛ ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ
вакант вазифаларга
КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

саноат чиқитларининг атроф-муҳитга таъсирини ўрганиш бўйича хўжалик ҳисоби-шартномасида ишловчи лабораториясига — **мудир, катта илмий ходим, илмий ходимлар (2).**

Конкурс муддати — эълон чиққан кундан бошлаб 15 кун.

Ҳужжатлар директор номига қуйидаги адресга жўнатилсин: Тошкент шаҳри, Обсерватория кўчаси, 72-уй. Телефон: 33-95-98.

●

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг
ЯДРО ФИЗИКАСИ ИНСТИТУТИ
қаттиқ жисмлардаги нуқсонлар структураси лабораториясининг **мудири** (фан доктори)
вакант вазифасига
КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Конкурс муддати — 3 мартгача.

Ҳужжатлар қуйидаги адресга жўнатилсин: 702132, Тошкент шаҳри, Куйбишев райони, Улуғбек посёлкаси. Справкалар учун телефон: 69-41-59.

ТАШКИЛОТЛАР ВА КОРХОНАЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ўзбекистон ССР Қурилиш министрлигининг

«Узстройиндустрия» ишлаб чиқариш бирлашмаси базасида

Ўзбекистон ССР Давлат Қурилиш комитетининг «Узстройконструкция» қурилиш конструкцияларни ишлаб чиқариш территориал бирлашмаси (700061, Тошкент шаҳри, Пролетар кўчаси, 15-уй)

ТАШКИЛ ЭТИЛДИ

●

Театр

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 5/II да **Оққуш кўли.** (12.00). **Масхарабозлар** (19.00)).

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 4/II да **Абдулла Қодирийнинг Ўтган кунлари,** 5/II да **Тақдир эшиги** (12.00). **Курорт** (19.00).

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 4/II да **Тошкентда туман,** 5/II да **Табассум оқшоми.**

Цирк

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **«Денгиз ҳайвонлари» аттракционининг янги программаси** (4/II да 16, 19.00 да; 5/IIда 12, 15, 18.00 да).

Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитетининг республика телевидениеси коллективи сиёсий шарҳловчи Т. Қоратоевга укаси

Ботир ҚОРАТОЕВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

• Шахмат бурчаги

ЎЙИН БИЛГАН ЮТАДИ

Халқаро арбитр М. МУҲИДДИНОВ бошқаради.

Танишларимдан бири менга: «Бир-иккита нарсани ўргатиб қўйсангиз-у мен кериб юрган дўстларимнинг «додини берсам» деб қолди. «Шу бугунми?» — сўрадим ўсмоқчилаб. Гапи жиддий эканлигини тушунгач, дедим:

— Қирқ йил дона суриб ҳали ҳам хоммиз-у сиз бўлсангиз бир пасда «ютиш йўли»ни ўрганиб олмоқчисиз. Наҳотки, шахматни шунчалик жўн нарса деб билсангиз?

— Эндшпиль нима? Унга қандай ўтилади? Шу ҳақда батафсил маълумот берсангиз. Шахмат билимимни оширишда яна қандай маслаҳатлар берасиз? Сицилианча ҳимоя, фарзин гамбити, ҳиндча ҳимоя... Гроссмейстерлар ўйнаган партияларни кўриб чиқаман. Лекин ёнингда устозинг бўлмагач, тушуниш қийин экан. Бизга мўлжалланган шахмат китоблари борми ўзи, қандай топса бўлади? Шахмат тўгарагига қатнашай десам, фурсат етмайди. Шу саволларимга жавоб берсангиз жуда миннатдор бўлардим...

Тошкентлик Адҳам Тожиматовнинг илтимоси ана шундай. Кошкийди бу саволларга тезда жавоб беришнинг иложи бўлса. Буни тушуниш учун йиллар керак. Ҳамма нарсага аста-аста эришилади.

— Адҳамжон, истасангиз ўзингизга боп шахмат китобини топишингиз мумкин. Лекин маҳорат кўпроқ амалий ўйин орқали ўсади. Китоб эса ёрдамчи воситадир.

— Яқинда сиз таржима қилган «Шахмат новеллалари» (1987 йил) деган китобни ўқиб чиқдим. Унда «Поездда» номли ҳикояда икки юришда мот қилинадиган масала берилган экан. Кўп уриндиму, лекин жавобини тополмадим. Ёрдам берсангиз. Балки хато босилгандир?...

Бу саволни ҳам Адҳамжон йўллаган. Келинг, буни сиз азиз газетхонларга ҳавола қила қолайлик.

Навбатдаги вазифа

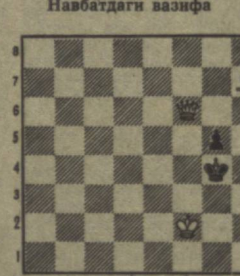

Масала. Икки юришда мот

Бувайдалик шахмат ҳаваскори Рўзали Маматқулов 1988 йилги ўзбекча календарнинг 14 майга тегишли варағини бизга юборибди. Унда шундай этюд берилган экан:

Шартида оқлар бошлаб дурангга эришади, дейилган.

— Мен, — дейди Рўзали, 1. d5—d6 юришидан кейин оқлар учун нуқул ютуқни топяпман, шартда эса дурангга эришиш талаб қилинган. Бу қанақаси. Тушунтириб берсаларингиз.

Тўғри, бу анчагина мураккаб этюд бўлиб, ўзи ёзганидек Рўзали сингари малакаси камроқ шахматчилар унга тўғри жавоб топиши қийин.

Мана ечими: 1. d6! Kb5 2. de Kpe5! 3. e8K (3. e8Ф бўлса, 3... Kd6+!) 3... Ch8 4. h7a3 5. Kpd8 Kp:e6 6. Kp:h8 Kpf7 7. Kd6+! Kpf8 (7... K:d6— пот) 8. K:b5 a2 9. Kd4! a1Л (9... a1Ф?— пот) 10. Ke6+Kpf7 11. Kd8+! Kpg6 12. Kpg8 Ла8 13. h8K+Kpf6 14. Kf7 — дуранг.

Агар 1... Kc4 (1. .. Kb5 нинг ўрнига) бўлса... 8. K:c4 a2 9. Ke5 a1Л 10. Kd7 дан кейин кишти қойим туфайли дуранг.

Фарғона область Бувайда районидаги Карл Маркс номли колхоз азоси Абдураҳим Шарипов шахмат адабиётларида, чунончи баъзан бизнинг «Шахмат бурчаги»мизда учраб турадиган «≈» белгиси нимани билдиришни сўрабди. Бу белги исталган юриш деган маънони билдиради. Илгарироқ буни бошқалар ҳам сўрашган эди.

Редактор У. УСМОНОВ.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» («Советский Узбекистан») Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

БЎЛИМЛАР: партия турмуши — 33-34-69, 32-53-97, 32-57-19, пропаганда — 32-55-70, саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 32-53-14, 32-54-09, қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 32-53-15, 32-53-70, совет қурилиши — 33-15-20, 32-57-20, 32-54-18, фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21, адабиёт ва санъат — 33-20-36, 32-54-35, 32-55-16, ахборот ва спорт — 33-14-24, 32-55-17, халқаро ҳаёт — 32-54-14, хатлар ва оммавий ишлар — 33-21-43, 32-53-16 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06, коммунистик ахлоқ — 32-54-29, фельетонлар — 32-54-27, иллюстрация — 32-57-22.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Газета офсет усулида, А—2 форматида босилади.

Р. — 11557. Б. — 29. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12